

OBSAH

F. B e r n a r d: Příkaz ekumenismu – možnosti a hranice katolického církevního práva	5
PORTRÉTY KANONISTŮ	
Český středověký právník Kuneš z Třebovle (M. Černý)	29
P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda (S. Přibyl)	37
DOKUMENTY	
Konkordát mezi Apoštolským stolcem a Polskou republikou	39
ANOTACE A RECENZE	
Nesládková, L.: Významový slovník k vybraným oblastem středověkých dějin kultury v českých zemích (spř)	48
INFORMACE	
VIII. ročník Akademických týdnů v Novém Městě nad Metují	49
<i>Ze zahraničních časopisů</i>	51
<i>Dnes vám představujeme</i>	
Klub Za starou Prahu	54
Nadace Guardini Stiftung	57
KRONIKA	
Zprávy ze Společnosti pro církevní právo	58

CONTENTS

F. Bernard: The Commandment of Ecumenism – Opportunities and Limits in Catholic Canon Law	5
PORTRAITS OF CANON LAWYERS	
A Czech medieval Lawyer – Kuneš of Třebovel (M. Černý)	29
P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda (S. Přibyl)	37
DOKUMENTS	
The Concordat between The Apostolic See and The Republic of Poland	39
ABSTRACTS AND RECENSIONS	
Nesládková, L.: A Semantic Dictionary dealing with some Particular Areas in the Medieval History of Culture in the Czech Lands (spř)	48
INFORMATION	
The Eighth Year of Academic Weeks in Nové Město upon Metuje (Eastern Bohemia)	49
<i>From Foreign Periodicals</i>	51
<i>We present you:</i>	
The Club For Ancient Prague	54
Nadace Guardini Stiftung	57
CRONICLE	
Short messages	58

INHALT

F. Bernard: Der ökumenische Auftrag – Möglichkeiten und Grenzen des katholischen Kirchenrechts	5
PORTRÄTE DER KANONISTEN	
Der tschechische mittelalterliche Jurist Kuneš von Třebovel (M. Černý)	29
P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda (S. Přibyl)	37
DOKUMENTE	
Das Konkordat zwischen dem Apostolischen Stuhl und der Republik Polen	39
ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
Nesládková, L.: A Bedeutungswörterbuch ausgewählter Bereiche der mittelalterlichen Kulturgeschichte in den tschechischen Ländern (spr)	48
INFORMATIONEN	
Der achte Jahrgang der Akademischen Wochen in Neustadt an der Mettau (Ostböhmen)	49
<i>Aus den ausländischen Zeitschriften</i>	51
<i>Heute stellen wir Ihnen vor:</i>	
Der Klub für das alte Prag	54
Nadace Guardini Stiftung	57
CHRONIK	
Kleine Nachrichten	58

INDICE

F. Bernard: Il mandato ecumenico – le possibilità e i limiti del Diritto Canonico	5
RITRATTI DEI CANONISTI	
Il giurista della Boemia medievale Kuneš di Třebovel (M. Černý)	29
P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda (S. Přibyl)	37
DOCUMENTI	
Concordato fra la Santa Sede e la Repubblica di Polonia	39
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
Nesládková, L.: Vocabolario dei significati concernenti i campi scelti della storia culturale medievale boema	48
INFORMAZIONI	
Ottava annata delle Settimane Accademiche a Nové Město n. Metují	49
Dalle riviste estere	51
Oggi vi presentiamo:	
Club per la Praga antica	54
Nadace Guardini Stiftung	57
CRONACA	
Breve cromaca	58

Příkaz ekumenismu – možnosti a hranice katolického církevního práva

Felix Bernard

1. Předběžné poznámky

S pohledem na třetí tisíciletí spojil papež *Jan Pavel II.* ve svém apoštolském listu „*Tertio millennio adveniente*“ z 10. listopadu 1994 jednu ze svých nejnaléhavějších proseb na biskupy, kněze a věřící. Velice mu leží na srdci jednota křesťanů. „Vzhledem k blížícímu se novému tisíciletí si církve vyprošuje, aby rostla jednota mezi všemi křesťany různých vyznání až k dosažení plného společenství¹. Ve své encyklice „*Ut unum sint*“ z 25. května 1995 papež zdůrazňuje, že ekumenismus, hnutí za jednotu křesťanů, patří podstatně k životu církve a má být jakoby plodem stromu, „který zdravě a bujně roste, dokud nedosáhne svého plného rozvinutí². Na prahu přelomu tisíciletí musí křesťané s Boží pomocí podniknout vše, co je v jejich moci, aby vyhnali „přízraky minulosti“³ a „zbourali zdi rozdělení a nedůvěry“⁴. V paderbornském dómu ještě jednou výslově řekl papež *Jan Pavel II.* 22. června 1996 během ekumenické bohoslužby, že jako římský biskup vidí v překonání rozdělení křesťanů jednu z pastoračních priorit svého pontifikátu⁵. Tím přijímá papež za svůj požadavek, který získal jasné obrazy v průběhu Druhého vatikánského koncilu⁶, totiž obnovení jednoty všech křesťanů⁷.

¹ *Jan Pavel II.*, Apoštolský list „*Tertio millennio adveniente*“ z 10. listopadu 1994, č. 16.

² *Jan Pavel II.*, encyklika „*Ut unum sint*“ z 25. května 1995, č. 20. Srov. k tomu *G. Wenz*, „*Ut unum sint. Evangelische Notizen zur Enzyklika von Papst Johannes Paul II. über den Einsatz für die Ökumene*“, in: *Una Sancta 50* (1995) 305 – 315, 324; *H. Schützeichel*, „*Gemeinsame Bekehrung zum Evangelium*“. Encyklika „*Ut unum sint*“, in: *TThZ 105* (1996) 114 – 138.

³ Encyklika „*Ut unum sint*“, č. 102 (pozn. 2).

⁴ Tamtéž, č. 2.

⁵ Projev papeže *Jana Pavla II.* ke stavu ekumeny z 22. června 1996, in: *KNA – Dokumentation* č. 20 z 24. června 1996, 2; srov. encyklika „*Ut unum sint*“, č. 99 (pozn. 2).

⁶ *O. H. Pesch*, *Das Zweite Vatikanische Konzil. Vorgeschichte – Verlauf – Ergebnisse – Nachgeschichte*, Würzburg 1993, 209.

⁷ Srov. Druhý vatikánský koncil, dekret „*Unitatis redintegratio*“, čl. 1a.

2. Příkaz ekumenismu⁸

Dekret Druhého vatikánského koncilu „*Unitatis redintegratio*“ začíná programovým výrokem: „Podpořit obnovení jednoty mezi křesťany je jedním z hlavních úkolů posvátného ekumenického Druhého vatikánského sněmu“⁹. Dekret o ekumenismu platí v Katolické církvi jako *magna charta* ekumenického způsobu myšlení a jednání¹⁰. Všichni katoličtí věřící v něm byli vyzváni „aby pochopili znamení doby a horlivě se účastnili ekumenického díla“¹¹. I když koncil neukázal „rychlou a bezproblémovou cestu k nové jednotě křesťanstva, rozděleného do mnoha církví s vlastním vyznáním“¹², naznačil přece některé konkrétní kroky pro uskutečňování ekumenismu¹³: vymýcení předsudků, obnova skrze vnitřní obrácení, modlitba, vzájemné porozumění, dialog mezi sobě rovnými, společné svědecství Kristu, spolupráce v rozmanitých oblastech, věrnost Kristu, pokud jde o církev. Na teologii byly přitom kladený vysoké požadavky, aby se osvobodila ode vší protireformační a kontroverzní teologické křečovitosti a celou šíří se otevřela ekumeně¹⁴. Musí se snažit formulovat vlastní učení s pohledem na druhé¹⁵ a při svých ekumenických snahách nesmí zapomínat na hierarchii pravd¹⁶.

Z těchto rozmanitých úkolů k podpoře ekumenismu vyplývá, že starost o znovuobnovení jednoty je „věcí celé církve, jak věřících, tak i pastýřů“¹⁷. „Týká se každého podle jeho schopnosti jak v každodenním křesťanském životě, tak v teologickém a historickém bádání“¹⁸. Zákoník latinské církve, *Codex Iuris Ca-*

⁸ Srov. H. Müller, Der ökumenische Auftrag, in: HdbKathKR 553–561. H. Müller byl první, kdo takto nasměroval pohled na ekumenický závazek Katolické církve.

⁹ „*Unitatis redintegratio*“, čl. 1a.

¹⁰ Srov. W. Beinert, Stand und Bewegung des ökumenischen Geschehens, in: Catholica 37 (1983) 1–16, 4.

¹¹ „*Unitatis redintegratio*“, čl. 4a.

¹² O. H. Pesch, Das Zweite Vatikanische Konzil 230 (pozn. 6).

¹³ „*Unitatis redintegratio*“, čl. 4b; 5–12.

¹⁴ Srov. tamtéž, čl. 4b.

¹⁵ Srov. tamtéž, čl. 11b.

¹⁶ Srov. tamtéž, čl. 11c.

¹⁷ VatII UR čl. 5a. – V č. 2 encykliky „*Ut unum sint*“ (pozn. 2) papež Jan Pavel II. piše, že „ekumenismus, hnuti za jednotu křesťanů, není pouze nějakým přívěškem, přidaným k tradiční činnosti církve, nýbrž organicky patří k jejímu životu a její činnosti“.

¹⁸ VatII UR 5a. – Papež Jan Pavel II. ve své encyklike „*Ut unum sint*“ (pozn. 2) vyjmenoval téma, „která je třeba prohloubit, abychom dospěli k pravému souhlasu ve víře: 1) vztahy mezi Písemem svatým jako nejvyšší autoritou ve věccích víry a posvátnou tradicí jako nezbytnou interpretaci slova Božího; 2) Eucharistie, svátost těla a krve Kristovy, přinášená ke chvále Otce, památká oběti a skutečná přítomnost Kristova, spásosné vylití Ducha svatého; 3) svěcení jako svátost ke službě v úřadu v jeho třech stupních: biskupském, kněžském a jáhenském; 4) učitelský úřad církve, svěřený papeži a biskupům ve společenství s ním, chápaný jako zodpovědnost a autorita ve jménu Kristově věře vyučovat a pečovat o její uchování; 5) Panna Maria, Matka Boží a obraz církve, duchovní matka, která prosí za Kristovy učedníky a za celé lidstvo“ (č. 79).

nonici z roku 1983, nijak nezdůrazňuje tento celostní ekleziologický závazek k ekumeně, nýbrž ukládá celému biskupskému sboru a Apoštolskému stolci¹⁹, papežským vyslancům²⁰, biskupským konferencím²¹ a diecézním biskupům²² úkol podporovat a vést ekumenické hnuty mezi katolickými křesťany a setkávat se v lásce a v přátelství s nekatolickými křesťany. Je pozoruhodné, že zákoník pro katolické východní církve, *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* z roku 1990, v č. 902 zapojuje do ekumenické zodpovědnosti celou církev. Uvádí se tam: „ekumenismus neboli podpora jednoty křesťanů se týká církve jako celku; všichni věřící, především pastýři, se musí za tuto plnou jednotu, která je Kristovým práním, modlit a moudře na ní pracovat účasti na ekumenickém díle, které bylo podníceno milostí Ducha svatého“. Také Ekumenický direktář z 25. března 1993²³ znovu nabádá celou církev ke starosti o znovuobnovení jednoty²⁴. Místní ekumenia, která v CIC přišla příliš zkrátka²⁵, a v CIC neuvedené ekumenické aspekty kněžské formace a jiných vzdělávacích činností v církvi²⁶ získávají novým Ekumenickým direktářem opět zvýšenou pozornost²⁷.

3. Základy a funkce katolického církevního práva

3.1 Ekleziologické základy církevního práva

Podle katolického pojetí je církevní právo skutečností, která není na církev přenesena zvenčí, nýbrž patří k její podstatě a k jejím úkolům. Vytyčení cíle a provádění církevního práva je ekleziologicky určeno²⁸. Tím je možné pohlížet na církevní právo jako na funkci samotného pojmu církve²⁹.

¹⁹ Srov. c. 755 § 1 CIC.

²⁰ Srov. c. 364 č. 6 CIC.

²¹ Srov. c. 755 § 2 CIC.

²² Srov. c. 383 § 3 CIC.

²³ Papežská rada na podporu jednoty křesťanů, Direktář k provádění principů a norem o ekumenismu z 25. března 1993 (= ED).

²⁴ Srov. ED č. 55

²⁵ Srov. kánony o farnosti (cc. 515–552 CIC), kázání (cc. 762–772 CIC), katechezi (cc. 773–780 CIC) a vyučování náboženství (c. 804 CIC).

²⁶ Srov. J. Riedel-Spangenberger, Codex Iuris Canonici und seine ökumenischen Implikationen, in: Catholica 38 (1984) 231–250, 235.

²⁷ Srov. např. ED č. 27; 41; 44d; 57; 60; 61; 66; 67; 68; 91.

²⁸ Srov. W. Löser, Kirchenrecht, in: W. Beinert (vyd.), Lexikon der katholischen Dogmatik, Freiburg 1987, 313.

²⁹ Srov. P. Krämer, Kirchenrecht I. Wort-Sakrament-Charisma, Stuttgart 1992, 18–20; U. J. Cavelti, Katholisches Kirchenrecht, in: R. Pahud de Mortanges, Ökumene im Kirchenrecht? Grundlagen und Berührungs punkte evangelischen und katholischen Kirchenrechts, Freiburg/Schw. 1996, 49–73, 54 a násl.

Platné katolické církevní právo je rozhodujícím způsobem ovlivněno učením Druhého vatikánského koncilu o církvi³⁰. Papež *Jan Pavel II.* rozpoznává v CIC/1983 „velkou snahu...převést koncilní ekleziologii do kanonistické řeči“³¹. Papež stanoví pro církevní právo postulát, aby se stále orientovalo na obraz církve podle Druhého vatikánského koncilu³², který je ve svém základě poznamenán myšlenkou *communio*³³.

Pro dogmatickou konstituci o církvi „Lumen Gentium“ je cílem církevní *communio* umožnit hlubší společenství lidí s Bohem i mezi sebou³⁴. V Ježíši Kristu se *communio* jedinečným dějinným způsobem uskutečnilo³⁵ a pokračuje skrze Duha svatého, přebývajícího jedinečným způsobem v církvi a v srdcích věřících³⁶. Pojem *communio* obsahuje vedle teologických, christologických, pneumatologických a antropologických aspektů také strukturální elementy³⁷. Církev není pouze *communio fidelium*, nýbrž také *communio hierarchica* a *communio Ecclesiarum*. Církev jako *communio hierarchica* znamená, že povolané autority jsou, při vši rozdílnosti přijaté svátostné moci, spojeni ve společenství ke službě pro společenství. Pohled na církev jako na *communio Ecclesiarum* vychází z toho, že církev se uskutečňuje v místních církvích a sestává z místních církví³⁸.

Katolické církevní právo bylo mezitím zřetelně ovládnuto principem *communio*, i když církvi ještě zůstává úkol, „důsledně uplatnit posledním koncilem zavedené pojetí *communio* bez výjimky ve všech oblastech a ustanoveních

³⁰ Srov. *P. Krämer*, Theologische Grundlagen des kirchlichen Rechts nach dem CIC/1983, in: AfkKR 153 (1984) 384–398; *H. Müller*, Ekklesiologische Perspektiven im Codex Iuris Canonici von 1983, in: Raccolta di Scritti in Onore di Pio Fedele, Perugia 1984, 217–233.

³¹ Apoštolská konstituce „Sacrae Disciplinae Leges“ z 25 ledna 1983, in: Codex Iuris Canonici. Latinsko-české vydání, Zvon 1994, VI–XXIII, XVII.

³² Tamtéž, VII a násł.

³³ Srov. *P. Krämer*, Kirchenrecht I 30 (pozn. 29); *S. Wiedenhofer*, Das katholische Kirchenverständnis. Ein Lehrbuch der Ekklesiologie, Graz u. a. 1992, s. 167–169. *J. Ratzinger* vidí v ekleziologii *communio* „vlastní srdece učení Druhého Vatikána o církvi..., to nové a zároveň zcela původní, co nám chtěl tento koncil darovat“ (*J. Ratzinger*, Die Ekklesiologie des Zweiten Vatikanums, in: IKZ Communio 15 /1986/ s. 41–52, 44).

³⁴ Srov. „Lumen gentium“, čl. 1.

³⁵ Srov. tamtéž, čl. 2 a násł.

³⁶ Srov. tamtéž, čl. 4.

³⁷ Srov. *P. Hinder*, Grundrechte in der Kirche, Freiburg/Schw. 1977, 176–206; *W. Aymans*, Die Kirche – Das Recht im Mysterium Kirche, in: HdbKathKR 3–11, 8–11.

³⁸ Srov. VatII LG čl. 23a. Pojem „*communio ecclesiarum*“ nepatří mezi teologické pojmy, nacházející se v dokumentech Druhého vatikánského koncilu. *W. Aymans* však dokázal, že *communio ecclesiarum* je přesto základním pojmem ekleziologie tohoto koncilu (*W. Aymans*, Die Communio Ecclesiarum als Gestaltgesetz der einen Kirche, in: AfkKR 139 (1970), s. 69–90).

právního řádu církve“³⁹. V neposlední řadě proto, že „celá církev je lid, sjednoceňný jednotou Otce i Syna i Ducha svatého“⁴⁰.

Z ekumenického hlediska je třeba zdůraznit, že myšlenka *communio* jako vůdčí princip církevního práva v mnoha ohledech odpovídá reformačnímu pojetí církve a může se prokázat jako schopná ekumenického konsenzu⁴¹.

Pro ekuménu je mimořádně důležité, že Katolická církev od Druhého vatikánského koncilu již nezastává exkluzivistické ztotožňování⁴² sebe sama s církví Ježíše Krista, nýbrž uznává církevní prvky i vně viditelné struktury Katolické církve⁴³. Touto „teologickou seberelativizací římské církve“ byla teprve dána dekretu o ekumenismu „skutečná hodnota“⁴⁴. Zatímco doposud byla všechna ostatní nekatolická církevní společenství označována za heretická nebo schismatická odštěpení od jediné pravé církve Ježíše Krista, od Druhého vatikánského koncilu se objevuje zcela jiné hodnocení nekatolických křesťanských společenství. „Konstituce o církvi ‚Lumen Gentium‘ a v jejím důsledku i dekret o ekumenismu ‚Unitatis Redintegratio‘ nastavily po dlouhých diskusích nově výhybky, aby otevřely také katolickou ekleziologii do větší šíře“⁴⁵. Z ekleziologie *communio* Druhého vatikánského koncilu lze vyvodit zásadní ekumenické důsledky. Koncil například „zasazením papežského úřadu do kontextu biskup-

³⁹ H. Müller, *Communio als kirchenrechtliches Prinzip im Codex Iuris Canonici von 1983?*, in: M. Böhnke/H. Heinz (vyd.), *Im Gespräch mit dem dreieinen Gott. FS W. Breuning*, Düsseldorf 1985, 481–498, 498.

⁴⁰ „Lumen gentium“, čl. 4b.

⁴¹ Srov. D. Pirson, *Communio als kirchenrechtliches Leitprinzip*, in: *ZevKR* 29 (1984) s. 35 – 45, 45. Tento správný a také optimistický pohled není uchráněn nejasnosti, neporozumění nebo zkratkovitých a jednostranných interpretací. Silné vnitrocírkevní i ekumenické iritace vzbudila například Kongregace pro nauku víry se svým listem „*Communionis notio*“ o některých aspektech církve jako *communio*, adresovaným biskupům Katolické církve, neboť se v něm mj. říká, že univerzální církev je „skutečnost, která ve svém vlastním tajemství ontologicky i chronologicky předchází každé jednotlivé dílci církvi“ (č. 9). Ke kritice listu Kongregace viz např. H. Vorster, *Geht es wirklich nur so? – Die Glaubenskongregation zur Kirche als Communio*, in: *Ökumenische Rundschau* 41 (1992), s. 464–475; H. J. Pottmeyer, *Kirche als Communio. Eine Reformidee aus unterschiedlicher Perspektive*, in: *StdZ* 210 (1992), s. 579–589. Protož kritika tohoto listu Kongregace vešla ve známost, vyšel k ní 23. 6. 1993 v *Osservatore Romano* nepodepsaný komentář (uveřejněný též in: *HerKorr* 47 (1993), s. 406–411).

⁴² Srov. W. Aymans, *Ökumenische Aspekte des neuen Gesetzbuches der lateinischen Kirche Codex Iuris Canonici*, in: *AfkKR* 151 (1982) 479–489, 482.

⁴³ Srov „Lumen Gentium“ čl. 8b; „*Unitatis redintegratio* čl. 3. – Viz k tomu z ekumenické perspektivity H. J. Urban/W. Wieland, *Was ist evangelisch, was katholisch?*, Paderborn 1990, 42 a násł.

⁴⁴ O. H. Pesch, *Das Zweite Vatikanische Konzil* 219 (pozn. 6); srov. J. Werbick, *Kirche. Ein ekklesiologischer Entwurf für Studium und Praxis*, Freiburg 1994, 280 a násł.

⁴⁵ M. Kehl, *Die Kirche. Eine katholische Ekklesiologie*, Würzburg 1992, 413.

ské kolegiality zároveň otevřel možnost nové interpretace papežského (jurisdikčního) primátu v základní církevní struktuře společenství místních církví (*communio ecclesiarum*)⁴⁶. Je-li tomu tak, může být navzájem zprostředkována nutnost papežské služby jednotě a s ní spojená autorita spolu s vnitřním ohraničením tohoto úřadu, daným jeho funkcí. Takový pohled na papežský úřad velmi pomáhá ekumenickému dialogu. Ze skutečnosti, že církevní právo je determinováno ekleziologí, vyvozuje *R. Bertolino* velmi zajímavé úvahy, které mohou mít značný význam také pro ekumenické snahy církvi. Na rozdíl od státního právního řádu, omezujícího se na právní organizaci existující občanské společnosti, se děje v církvi něco úplně jiného. „Církev totiž nemůže vedle otázky, jaká je, uniknout ani otázce, jaká by měla být: jak může ustavičně dosahovat toho, že se již nyní uvádí do očekávání svého zakladatele v konečném eschatologickém bodě? Ve skutečnosti víme, jak se dějiny i existence církevního společenství uskutečňují mezi „již“ a „ještě ne“. Z toho pak plyne, že jednodušší otázka „proč a jaké církevní právo“ se proměnuje v otázku obtížnější: „Proč a jaké právo pro jakou církev?“⁴⁷ S ohledem na článek I Dogmatické konstituce „Lumen Gentium“, ve kterém se říká, že církev je v Kristu zároveň svátostí, tj. „znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“, *R. Bertolino*: „A tomuto svátostnému a všezaahrnujícímu rozměru církve má odpovídat právní úprava. A pouze v souladu s touto svojí „katolickou“ povahou, s posláním, které má plnit vůči všem lidem, a nejen ve vztahu k jedné jediné specificky křesťanské církvi, může být kanonické právo definováno skutečně jako církevní, univerzální. Je proto obzvlášť špatným vymezením pojmu, jestliže se církevní právo vztahuje pouze na církev tak, jak je, a ne na církev, jak by měla být. Zde leží hlubší a rozhodující důvod pro znovuobjevení ekumenického práva jako typicky církevního práva...“⁴⁸ Pojetí církve, které zastává *R. Bertolino* má velmi sympatické rysy. Ozřejmuje, že platné církevněprávní normy musí být podřízeny konstruktivní ekleziologické kritice. Jako orientační bod zde slouží církev, jaká by měla být. Avšak popis církve, jaká by měla být, který by byl zároveň schopný konsenzu, nebude nikterak snadný. Bude nemožné změnit církev skrze její právo tak, aby bylo takovou, jaká by měla být. Přesto však Bertolinovo pojetí církve umožňuje pozitivně – kritické odhalení těch církevněprávních ustanovení, která zabraňují rozvoji, sebeuskutečňování a jednotě církve.

⁴⁶ *H. Jorissen*, Zum Kirchenverständnis des Zweiten Vatikanischen Konzils, in: KNA-ÖKI 34 ze 14. srpna 1991, 5–14, 13.

⁴⁷ *R. Bertolino*, Ansätze zu einem „neuen“ Verständnis des Kirchenrechts, in: ZRG Kan Abt. 110 (1993) 295–306, 297; srov. také *H. Petri*, Kirchenbilder der Ökumene, in: *W. Beinert* (vyd.), Kirchenbilder, Kirchenvisionen. Variationen über eine Wirklichkeit, Regensburg 1995, 128–157.

⁴⁸ *R. Bertolino*, Ansätze, 300 a násł.

3.2 K funkci církevního práva

V Apoštolské konstituci „*Sacrae Disciplinae Leges*“, již papež promulgoval CIC/1983, zdůrazňuje *Jan Pavel II.*, že účelem církevního práva nemůže být „nahrazení víry, milosti, charizmat a především lásky v životě církve nebo věřících“⁴⁹. Církevní právo „má naopak v záměru navodit takový pořádek v životě společenství církve, který dá přednost lásce, milosti a charizmatu a současně usnadní jejich růst jak v životě společenství církve, tak jednotlivců, kteří k němu patří“⁵⁰. Církevní právo má tedy přednostní úlohu, sloužit ve společenství církve řádu a svobodě. Nadto má přispívat k tomu, aby se v životě církve uskutečňovala spravedlnost a aby mohla být v konfliktních případech nacházena spravedlivá řešení.

Církevní právo se zaměřuje na jedné straně na dobro společenství církve, na druhé straně pak na dobro jednotlivce. Dobro společenství církve je důležitým orientačním bodem pro církevní právo. Větší význam než obecné dobro má v církvi dobro jednotlivce, spásu duše jednotlivých lidí. Často citovaný poslední kánon CIC (c. 1752) vystihuje tento požadavek následující formulací: „*salus animarum in Ecclesia suprema semper lex esse debet*“. Spásu duší musí být v církvi vždy nejvyšším zákonem.

Tím je právu v církvi přisouzena diakonicko – pastorální funkce⁵¹. Slouží tomu, „aby věřícím umožnilo a pomohlo jít ve společenství Božího lidu svojí cestou ke spásě ve vlastní zodpovědnosti a ve svobodném rozhodnutí“⁵². Církevní právo má dále „přispívat k tomu, aby církev zachovala svoji identitu, zůstala věrná svému původu u Ježíše Krista a neuzařírala se působení Svatého Ducha“⁵³.

Z diakonicko – pastorální funkce církevního práva lze mj. odvodit, že církevní zákony musí být vždy vhodné a určené k tomu, aby podporovaly obecné dobro církve a příkaz spásy pro lidi. Musí být proto svým obsahem mravně dobré, spravedlivé, přirozené, nutné, užitečné a – co se týče spravedlnosti – také možné⁵⁴.

⁴⁹ Apoštolská konstituce „*Sacrae Disciplinae Leges*“ XV (pozn. 31).

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Srov. *R. Puza*, Die diakonische Funktion des Kirchenrechts – Gewandeltes Rechtsverständnis im neuen CIC?, in: AfkKR 151 (1982) 130–139; *H. Schmitz*, Der Codex Iuris Canonici von 1983, in: HdbKathKR 33–57, 42.

⁵² *H. Schmitz*, Codex Iuris Canonici 42 (pozn. 51); srov. *P. Krämer*, Katholisches Kirchenrecht, in: StL 3 (1987) 435–440, 440.

⁵³ *P. Krämer*, Kirchenrecht, 440 (pozn. 52). – *D. Pirson* je toho názoru, že myšlenec *communio* vychází vstříč odpovídající funkce církevního práva tím, „že je koncipováno tak, aby dalo prostor působení Svatého Ducha“, neboť ten je původcem vztahů, které jsou pro společenství rozhodující (*D. Pirson*, *Communio* 44 (pozn. 41)).

⁵⁴ Srov. *J. Listl*, Die Rechtsnormen, in: HdbKathKR 83–98, 88.

4 Ekumenické rozměry katolického církevního práva

4.1 Platnost církevního práva

Zákonné ustanovení CIC platí pouze pro katolíky, náležející do latinské církve⁵⁵. Pro východní církve spojené s latinskou, které mají od roku 1990 vlastní zákoník a pro církev anglikánskou, starokatolickou a protestantské církve a církevní společenství oddělená od Katolické církve si CIC v zásadě nečiní nárok platnosti. Katolická církev se prostě nechce svým církevním právem někoho zmocňovat. Pouze církevní zákony zavazují takto ty, kteří byli v Katolické církvi pokřtěni nebo do ní přijati⁵⁶. To však neznamená, že by katolické církevní orgány neměly mít ekumenický význam pro ostatní křesťany. Nekatoličtí křesťané mohou s lidským právem Katolické církve přijít do styku „předem v oblasti smíšených manželství nebo v jakýchkoli dalších případech, kdy se dostanou do přímého styku s životem Katolické církve“⁵⁷. Pro božské právo (*ius divinum*) platí, že jím jsou vázání všichni lidé, ať jsou pokřtěni či nikoliv⁵⁸. Jestliže tedy církevní zákony svým obsahem vyjadřují božské právo, jsou závazné pro všechny lidi⁵⁹, protože božské právo „(spočívá) v oněch právně relevantních zásadních skutečnostech, které podle katolického chápání patří k vře samotné církve, a tudíž jeho nárok na platnost neplyne z vůle církve nebo jakékoli její autority, nýbrž sám ze sebe“⁶⁰. Avšak je velmi obtížné adekvátně jej rozlišovat a rozpoznat od dějinných konkretizací a forem zprostředkování, proto jsou mezi křesťany rozmanitá pojetí toho, co náleží k *ius divinum* a co k *ius humanum*⁶¹, a tím také o tom, „čím církev může disponovat a čím ne“⁶². Ekumenický direktář z roku 1993 svěřil církevní jurisprudenci s ohledem na ekumenu zvláštní úlohu, zřetelně rozlišovat

⁵⁵ Srov. c. I CIC.

⁵⁶ Srov. c. 11 CIC. Ustanovení c. 11 CIC se podstatně liší od odpovídajícího ustanovení c. 12 CIC/1917, podle něhož čistě církevní zákony zavazovaly všechny členy církve, tzn. všechny pokřtěné s výjimkou exkomunikovaných a nekatolíků, pokud nekatolíci nebyli výslovně vyloučeni (např. z dodržování církevní formy uzavření manželství).

⁵⁷ W. Aymans, Einführung in das neue Gesetzbuch der lateinischen Kirche, in: Arbeitshilfen 31, vyd. Sekretariát Německé biskupské konference, Bonn 1983, 15.

⁵⁸ Srov. H. Heimerl/H. Pree, Kirchenrecht. Allgemeine Normen und Ehrerecht, Vídeň 1983, 40.

⁵⁹ Srov. tamtéž. – K božskému právu v CIC viz J. J. Koury, *Ius Divinum as a Canonical Problem: On the Interaction of Divine and Ecclesiastical Laws*, in: The Jurist 53 (1993) 104–131.

⁶⁰ W. Aymans, Ökumenische Aspekte 483 (pozn. 42).

⁶¹ Srov. M. Honecker, Kirchenrecht II, in: TRE 18 (1989) 724–749, 735–737.

⁶² I. Riedel-Spangerger, Ökumenische Implikationen, 236 a násl. (pozn. 26).

mezi elementy božského a církevního práva, neboť církevní právo může být měněno v závislosti na době, kultuře a místních tradicích⁶³. Ve vzájemném ekumenickém přiblížování hráje otázka božského práva svoji roli například v otázkách úřadu v církvi, především papežského úřadu, svátosti manželství nebo připuštění žen ke kněžskému úřadu.

4.2 Ekleziologické postavení nekatolických křesťanů⁶⁴

Křtem je člověk začleněn do církve Kristovy⁶⁵ a patří tak k věřícím (christifideles)⁶⁶. To se vztahuje také na ty, kdo byli pokřtěni mimo Katolickou církev, i když nejsou v plném společenství s Katolickou církví. Katolický zákoník rozlišuje v souladu s Dogmatickou konstitucí „Lumen Gentium“, že po křtu nastane buď *communio plena*⁶⁷ nebo *communio non plena*⁶⁸. V plném společenství církve se nacházejí ti pokřtění, kteří jsou ve viditelném svazku církve s Kristem skrze svazek vyznání víry, svátostí a církevního vedení⁶⁹. Jestliže pokřtěnému chybí některá ze součástí tohoto trojího svazku, pak není plně začleněn do Katolické církve. Tak je možno hovořit o rozličných stupních a vrstvách příslušnosti k církvi, resp. členství v církvi⁷⁰. To má velikou závažnost pro ekumenu, neboť řeč není o tom, „kdo je začleněn vpravdě (‘reapše’), nýbrž plně (‘plene’) do společenství církve“⁷¹.

5. Ekumenicky relevantní normy katolického církevního práva

To, co je již společné ve víře, je nejlépe vyjádřeno bohoslužebným společenstvím. Druhý vatikánský koncil hovoří o „duchovním ekumenismu“ jako o „duši celého ekumenického hnutí“⁷². Proto si koncil výslovně přál společné modlitby a bohoslužby slova jako prostředky k znovuobnovení jednoty a jako znamení již existujícího duchovního společenství⁷³. Tím však není nic řečeno o svátostním společenství.

⁶³ ED č. 78. Srov. Sekretariát pro jednotu křesťanů, Ekumenický direktář. II. díl zc 16. dubna 1970, in: NKD 27 (1970) 35.

⁶⁴ Srov. k tomu H. J. F. Reinhardt, *Reflexionen zur ekklesiologischen Stellung der nichtkatholischen Christen im CIC/1983*, in: A. Gabriels/H. J. F. Reinhardt (vyd.), Ministerium iustitiae, FS H. Heinemann, Essen 1985, 105–115.

⁶⁵ Srov. c. 96 CIC.

⁶⁶ Srov. c. 204 § 1 CIC.

⁶⁷ Srov. c. 205 CIC.

⁶⁸ Srov. cc. 383 § 3; 463 § 3; 844 § 4 CIC.

⁶⁹ Srov. c. 205 CIC.

⁷⁰ Srov. P. Krämer, *Die Zugehörigkeit zur Kirche*, in: HdbKathKR 162–171, 165.

⁷¹ Tamtéž, 166.

⁷² „Unitatis redintegratio“ čl. 8a.

⁷³ Srov. „Unitatis redintegratio“ čl. 8c.

5.1 Přijímání svátosti pokání, Eucharistie a pomazání nemocných nekatolickými křesťany

Při zodpovězení otázky společenství svátostného života s křesťany jiných církví a církevních společenství je třeba dbát dvou zásad:

a) Slavení svátosti v konkrétním společenství je znamením v ní existující jednoty ve víře, v bohoslužbě a v životě společenství. V tomto smyslu jsou svatosti, zvláště Eucharistie, pramenem jednoty křesťanského společenství a jeho duchovního života⁷⁴. „Tím je eucharistické společenství nerozlučitelně vázáno na plné církevní společenství a je jeho viditelným vyjádřením“⁷⁵.

b) Křtem jsou členové jiných církví a církevních společenství ve skutečném, byť ne dokonalém společenství s Katolickou církví (*communio non plena*)⁷⁶. Křest zakládá svátostní svazek jednoty mezi všemi, kteří jsou jím znovuzrozeni a směřuje ke získání plnosti života v Kristu⁷⁷. Eucharistie je tedy „duchovní pokrm pro pokřtěné, které uschopňuje k překonání hříchu, k životu samotného Krista, ke stálé hlubšímu začlenění do jeho Těla a stálé intenzívnejší účasti na celé ekonomii spásy tajemství Kristova“⁷⁸.

Na základě obou těchto hledisek umožňuje Katolická církev v zásadě přístup k eucharistickému společenství a ke svátostem smíření a pomazání nemocných pouze oněm věřícím, kteří jsou s ní v jednotě víry, kultu a církevního života⁷⁹. Na druhé straně Katolická církev na základě týchž principů uznává, „že za jistých

⁷⁴ Srov. c. 840 CIC.

⁷⁵ ED č. 129.

⁷⁶ Srov. tamtéž. – K otázce platnosti křtu z perspektivy Katolické církve viz Směrnice pro ekumenickou praxi, in: Arbeitshilfen 39, vyd. sekretariát Německé biskupské konference, Bonn 1985, 7 a náslo., srov též ED č. 93 a 95. V této souvislosti lze poukázat také na Dohodu mezi Evangelickou církví v Porýní a arcibiskupstvím v Kolíně nad Rýnem i biskupstvími v Cáchách, Essenu, Münsteru a Trevíru o vzájemném uznávání křtu (viz PfBl. 69 (1996) 161–164). Stanovisko Německé biskupské konference ke studii „Lchr-verurteilungen – kirchenterennend?“ uvádí: „Nepopiratelně je zde jednota v teologickém výkladu křtu i v jeho praktickém hodnocení. To je svátostní základ ekumenického spojení; neboť křest zakládá svátostní svazek jednoty mezi všemi, kdo jsou skrž něj znovuzrozeni. Směřuje k úplnému vyznání víry, k úplnému začlenění do svátostného života, zvláště do eucharistického společenství (srov. UR 22)“ (Die deutschen Bischöfe 52, vyd. sekretariát Německé biskupské konference, Bonn 1994, 14).

⁷⁷ Srov. „Unitatis redintegratio“ čl. 22b. V Konvergenčním prohlášení Komise pro víru a církevní zřízení Ekumenické rady církví ke „křtu, eucharistii a úřadu“ z roku 1982 se uvádí: Proto je náš křest v Kristu výzvou církvím, aby překonaly svá rozdělení a viditelně manifestovaly své společenství“ (Taufe, Eucharistie und Amt. Konvergenzerklärung, Frankfurt 1985, 11).

⁷⁸ ED č. 129.

⁷⁹ Tamtéž; srov. c. 844 § 1 CIC.

okolností, ve výjimečných případech a za určitých podmínek může být křesťanům jiných církví a církevních společenství přístup k těmto svátostem umožněn nebo dokonce doporučen⁸⁰.

Co se týče konkretizace tohoto výroku, nový Ekumenický direktář se přesně drží c. 844 CIC. Katoličtí udělovatelé udělují svátostí svátosti povoleně pouze katolickým věřícím. Svátosti pokání, Eucharistie a pomazání nemocných však udělují povoleně také příslušníkům východních církví, které nejsou v plném společenství s Katolickou církví, pokud o to sami žádají a jsou řádně připraveni⁸¹.

V nebezpečí smrti nebo v jiných případech vážné a naléhavé nutnosti⁸² smí katolický udělovatel udělit nekatolickému křesťanu svátosti Eucharistie, smíření a pomazání nemocných, pokud není schopen přijmout tyto svátosti od udělovatele vlastní církve nebo církevního společenství, sám žádá o jejich udělení, projevuje o nich katolickou víru a je řádně připraven⁸³.

Také katolík může v případech nouze přijmout svátosti pokání, Eucharistie a pomazání nemocných od udělovatele, „o němž je známo, že byl platně vysvěcen podle katolického učení o ordinaci“⁸⁴.

5.2 Intercelebrace

Katolickým kněžím je výslovně zakázána eucharistická koncelebrace s kněžími nebo duchovními církví nebo církevních společenství, která nejsou v plném společenství s Katolickou církví⁸⁵. Jednání proti tomuto ustanovení mohou být podle c. 1365 CIC postižena „spravedlivým trestem“.

5.3 Bohoslužba v nekatolickém kostele

Podle c. 933 může být Eucharistie slavena se svolením místního ordináře ze spravedlivého důvodu, a je-li vyloučeno pohoršení, i v chrámu nekatolické církve nebo církevního společenství. V případě potřeby může také diecézní biskup poskytnout k dispozici nekatolickým církvím a církevním společenstvím pro jejich náboženské obřady katolický kostel nebo jinou budovu⁸⁶.

⁸⁰ ED č. 129.

⁸¹ ED č. 122; srov. c. 844 § 3 CIC.

⁸² Srov. ED č. 130.

⁸³ Srov. ED č. 131; c. 844 § 4 CIC. – Ke společné účasti na Eucharistii při uzavírání smíšeného manželství viz ED, č. 159 a následně.

⁸⁴ ED č. 132; srov. c. 844 § 2 CIC.

⁸⁵ Srov. ED č. 103 c; viz též c. 908 CIC.

⁸⁶ Srov. ED č. 137.

Ekumenický direktář otevírá ještě další možnosti, když konstatuje: „Vzhledem k sociálnímu rozvoji, rychlému populačnímu a aglomeračnímu růstu, jakož i z finančních důvodů může být v dlouhodobém časovém horizontu předmětem praktického zájmu společné vlastnění nebo užívání bohoslužebních míst tam, kde existují ekumenické vztahy a porozumění mezi náboženskými obcemi“⁸⁷.

5.4 Smíšené manželství⁸⁸

Smíšeným se rozumí takové manželství, které je uzavřeno mezi katolickým partnerem a platně pokrtěným partnerem, který není v plném společenství s Katolickou církví.

Uzavření smíšeného manželství je podle c. 1124 CIC úkonem, ke kterému je třeba dovolení⁸⁹. H. Heinemann to interpretuje jako znamení, „že církev nepovažuje takové uzavření manželství za žádoucí“⁹⁰. Tento dojem však relativizují výroky papeže Jana Pavla II. v Apoštolském listě „Familiaris consortio“. Podle papežova hodnocení vykazují manželství mezi katolíky a jinými křesťany „mnohé elementy, které je třeba ocenit a rozvíjet, jak pro svou vnitřní hodnotu, tak i pro příspěvek, který přináší ekumenickému hnutí“⁹¹.

V cc. 1124 – 1129 CIC jsou obsaženy právní normy, jež musí být dodrženy při uzavírání smíšeného manželství. Církev požaduje po katolickém partnerovi, aby přislíbil, že se ze všech sil bude snažit, aby všechny děti byly pokrtěny v Katolické církvi a vychovány v katolické víře⁹². Nekatolického partnera je třeba o tomto slibu včas informovat⁹³. Velké irritace a nejistoty⁹⁴ způsobovalo v této souvislosti trestněprávní ustanovení c. 1366 CIC, který hrozí rodičům nebo jejich zástupcům nápravným či jiným spravedlivým trestem, jestliže svěří křest a výchovu svých dětí nekatolickému náboženství. V kanonistické literatuře nalezneme řadu pokynů a doporučení, aby se tento trest neaplikoval na smíšené manželství⁹⁵.

⁸⁷ ED č. 138.

⁸⁸ Srov. k tomu U. Beykirch, Von der konfessionsverschiedenen zur konfessionsverbindenden Ehe? Eine kirchenrechtliche Untersuchung zur Entwicklung der gesetzlichen Bestimmungen (Forschungen zur Kirchenrechtswissenschaft 2), Würzburg 1987.

⁸⁹ Srov. I. Riedel-Spangenberger, Ökumenische Implikationen 245 (pozn. 26); H. Heinemann, Die konfessionsverschiedene Ehe, in: HdbKathKR 796–798, 799; U. Beykirch, Konfessionsverschiedene Ehe 436–441 (pozn. 88).

⁹⁰ H. Heinemann, Ökumenische Implikationen des neuen kirchlichen Gesetzbuches, in: Catholica 39 (1985) 1–26, 17.

⁹¹ Apoštolský list „Familiaris consortio“ od papeže Jana Pavla II. o úkolech křesťanské rodiny v dnešním světě z 22. listopadu 1981, č. 78.

⁹² Srov. c. 1125 č. 1 CIC.

⁹³ Srov. c. 1125 č. 2 CIC.

⁹⁴ Srov. k tomu např. H. Heinemann, Konfessionsverschiedene Ehe 806 (pozn. 89); F. Bernard, Entscheidungsfreiheit im neuen Kirchenrecht, in: ThPQ 133 (1985) 28–40, 37; H. Grote, Kindererziehung in konfessionsverschiedener Ehe, in: MD 37 (1987) 56–59; P. Krämer, Kirchenrecht I 121 a násł. (pozn. 29).

Mezitím přinesl v této otázce nutné vysvětlení ze strany magisteria nový Ekumenický direktář: „Při plnění své úlohy zprostředkovat dětem katolickou víru bude katolická strana respektovat náboženskou svobodu a svědomí druhé strany. Bude pečovat o jednotu a trvání manželství i o udržení rodinného společenství. Jestliže přes všechny snahy nejsou děti pokřtěny a vychovány v Katolické církvi, katolická strana není stižena kanonickým trestem“⁹⁶.

Také smíšená manželství jsou vázána na kanonickou formu uzavření manželství, tzn. jsou platně uzavřena pouze tehdy, jestliže nuptienti prohlašují svoji vůli vstoupit do manželství před osobou oprávněnou k tomu jménem církve a v přítomnosti dvou svědků⁹⁷.

Od povinnosti dodržet tuto formu lze dispenzovat, jestliže kanonickému uzavření manželství brání vážné obtíže⁹⁸. Po udělení dispenze může být manželství uzavřeno před státním úřadem jako sňatek občanský, v evangelickém kostele jako evangelický nebo společný církevní před evangelickým duchovním za účasti katolického duchovního. Před Bohem a před Katolickou církví se pak stává platně uzavřeným a svátostním manželstvím. Dvojí sňatek nebo sňatek, při němž duchovní z různých církví společně nebo každý podle svého obřadu vyžadují manželský souhlas, není přípustný⁹⁹. Smyslem tohoto ustanovení je „zdůraznit jednotu manželství“¹⁰⁰.

Uzavření smíšeného manželství, které má být slaveno katolickým obřadem, se má zásadně konat v rámci bohoslužby slova. Jestliže se však uzavření takového manželství děje v rámci slavení Eucharistie, může se objevit problém připuštění nekatolického partnera k jejímu přijímání¹⁰¹. V Ekumenickém direktáři nalezneme k této otázce velmi sofistikovanou odpověď: rozhodnutí o připuštění nebo nepři-

⁹⁵ Srov. např. R. A. Strigl, Die einzelnen Straftaten, in: HdbKathKR 941 – 950, 944, pozn. 12; A. Hollerbach, Bemerkungen zum kanonischen Taufrecht, in: ZevKR 29 (.1984) 145–169, 155 a násled.

⁹⁶ ED č. 151.

⁹⁷ Srov. cc. 1108; 1127 § 1 CIC.

⁹⁸ Srov. c. 1127 § 2 CIC.

⁹⁹ Srov. c. 1127 § 3 CIC.

¹⁰⁰ ED č. 156.

¹⁰¹ Srov. U. Beykirch, Konfessionsverschiedene Ehe, s. 418–422 (pozn. 88). V prohlášení „Zur konfessionsverschiedenen Ehe. Gemeinsames Wort der Deutschen Bischofskonferenz und des Rates der Evangelischen Kirchen in Deutschland“ (otiskeno mj. in: Abi. Köln 125 /1985/; s. 187–189) se uvádí: „Katolická církev proto dovoluje evangelickým křestanům přistoupit k přijímání pouze za určitých předpokladů a ve zvláštních nouzových případech, mezi něž smíšené manželství nepatří, a svým členům nedovoluje přijímat evanglickou Večeři Páně“ (tamtéž, 188). Srov. též: Die Feier der Trauung in den katholischen Bistümern des Deutschen Sprachgebietes, Freiburg 1992, 29: „V otázce přijetí svatého přijímání platí CIC can. 844 § 4.“ Viz též Praenotanda č. 35 s pozn. 37.

puštění nekatolického partnera k přijímání „je třeba učinit v souladu s obecnými normami, platnými na tomto území, ať jde o východní či jiné křesťany. Přitom je třeba brát v potaz zvláštní situaci danou tím, že dva pokrtění křesťané přijímají křesťanskou svátost manželství“¹⁰². V tomto výroku se zračí teologické vědomí, že církev jako základní svátost se uskutečňuje v každé jednotlivé svatosti a svátostném úkonu a že ve svatosti manželství se uskutečňuje církev, a to jako „domácí církev“. V ní musí být dána možnost zakoušet také eucharistické společenství¹⁰³.

5.5 Nekatoličtí křesťané a služba křestního kmotra

Podle katolického pojetí by měli křestní kmotři náležet té církvi nebo tomu církevnímu společenství, v němž je křest udělován. Důvodem je, že kmotři nejen přebírají zodpovědnost za křesťanskou výchovu pokrtěného, „nýbrž jsou přítomni jako zástupci společenství věřících“¹⁰⁴. Přece však může být na základě společného křtu připuštěn pokrtěný z jiného církevního společenství jako svědek křtu¹⁰⁵. Podle č. 98b Ekumenického direktáře je východním křesťanům ze spravedlivého důvodu dovoleno převzít službu křestního kmotra. Jako důvod se uvádí úzké společenství mezi Katolickou církví a pravoslavnými církvemi křesťanského východu.

5.6 Služba slova

Ekumenický direktář z roku 1993 předpokládá, že diecézní biskup může z dobrého důvodu dovolit členu jiné církve nebo církevního společenství převzít při slavení Eucharistie úlohu lektora¹⁰⁶. Kázání při slavení Eucharistie je však podle c. 767 § 1 CIC vyhrazeno katolickému knězi nebo jáhnovi. Výměna kazatelů je proto možná pouze při bohoslužbách slova¹⁰⁷.

K otázce ekumenických bohoslužeb v neděli a dopoledne o církevních svátcích vydala Německá biskupská konference následující prohlášení:

„V určitých případech a ze závažných důvodů se může konat o nedělích a církevních svátcích dopolední ekumenická bohoslužba, při níž však nemá odpadnout slavení Eucharistie. Takové případy mohou nastat, jestliže:

¹⁰² ED č. 159. – Srov k tomu *G. Hintzen*, *Gratia procuranda quandoque commendat. Überlegungen zur Zulassung evangelischer Partner konfessionsverschiedener Ehen zur katholischen Eucharistie*, in: *Catholica* 41 (1987) 270–286.

¹⁰³ Srov. *P. Neuner*, *Gecint im Leben – getrennt im Bekenntnis? Die konfessionsverschiedene Ehe. Lehre – Probleme – Chancen*, Düsseldorf 1989, 110 a násled.

¹⁰⁴ ED č. 98; srov. c. 874 § 2 CIC.

¹⁰⁵ ED č. 98a; srov. c. 874 § 2 CIC. Viz k tomu *M. Landau*, *Nichtkatholische Christen und das Patenamt*, in: *AfkKR* 162 (1993) 369–395.

¹⁰⁶ Srov. ED č. 133.

¹⁰⁷ Srov. ED č. 118 a 135.

- (1) Náboženské obce oslavují zvláštní ekumenické události;
- (2) Politická obec slaví zvláštní, výjimečnou událost na místní úrovni. V tomto případě je třeba dbát toho, aby ekumenické bohoslužby nebyly organizovány politickými orgány, nýbrž mají být včas dohodnutý faráři příslušných církví;
- (3) Konají se zvláště důležité akce většího než místního dosahu¹⁰⁸.
- Katolíkům však nadále zůstává povinnost slavit o tomto dni Eucharistii¹⁰⁹, což jim má být umožněno¹¹⁰.

5.7 Církevní pohřeb

Církevní pohřeb je čestná služba, kterou Katolická církev prokazuje svým zemřelým členům. Církev prosí o duchovní pomoc pro zesnulého a dodává žijícím útěchu a naději¹¹¹. Podle rozumného uvážení místního ordináře může být církevní pohřeb povolen také příslušníkům některé z nekatolických církví nebo církevních společenství, pokud se tak neděje proti vůli zesnulého a není k dosažení vlastní duchovní¹¹². Předpokládá se též, že přitom nebude porušována obecná ustanovení o církevním pohřbu¹¹³.

5.8 Církevní žehnání

V c. 1170 CIC se obecně uvádí, že žehnání jsou určena především katolíkům, avšak mohou být udělována i katechumenům a nekatolíkům.

„Veřejné modlitby za jiné křesťany, žijící nebo zesnulé, za potřeby a záležitosti jiných církví, církevních společenství a jejich duchovních mohou být přednášeny v litaniích a jiných prosebných modlitbách liturgické bohoslužby, ne však během eucharistické modlitby. Stará křesťanská liturgická a ekleziologická tradice dovoluje v eucharistické modlitbě vyslovovat pouze jména osob, které jsou v plném společenství té církve, která tuto Eucharistii slaví“¹¹⁴.

¹⁰⁸ Prohlášení plenárního shromáždění Německé biskupské konference (1994) o ekumenických bohoslužbách, č. 7, in: PfBl. 67 (1994) 105 a násled., 106.

¹⁰⁹ Srov. ED č. 115.

¹¹⁰ Srov. Prohlášení plenárního shromáždění Německé biskupské konference (1994) o ekumenických bohoslužbách, č. 8 (pozn. 108).

¹¹¹ Srov. c. 1176 § 2 CIC.

¹¹² Srov. c. 1183 § 3 CIC. Tak i němečtí biskupové v prohlášení „Unsere Sorge um die Toten und die Hinterbliebenen“ z 22. 11. 1994 (Die deutschen Bischöfe 53, vyd. Sekretariát Německé biskupské konference, Bonn 1994, 69). Tam se kromě toho říká, že prosbě o církevní pohřeb pro nepokřtělého se má vyhovět, jestliže „žil v určité vnější nebo vnitřní blízkosti ke Katolické církvi“ (tamtéž).

¹¹³ Srov. c. 1184 CIC.

¹¹⁴ ED č. 121.

Biskup *U. Wilckens* komentoval tento předpis slovy: „Pro toto pravidlo neexistuje podle mého názoru žádné dogmaticky nutné důvody. Ve staré církvi nebyly jmenovány osoby a skupiny v eucharistické modlitbě pouze tehdy, jestliže odmítaly pro církevní společenství základní vyznání jediného Boha v Trojici a Ježíše Krista, Boha – člověka. V tom však – Bohu díky! – nebyl nikdy rozdíl mezi katolickou a evangelickou církví!“¹¹⁵

5.9 Konverze

Podle c. 883 č. 2 CIC mají kněží, kteří na základě svého úřadu nebo z pověření diecézního biskupa přijímají odloučené křesťany do plného společenství Katolické církve, povoleno udílet biřmování. K tomu podává vysvětlení Ekumenický direktář z roku 1993: „Při současném stavu našich vztahů s církevními společenstvími, která vzešla z reformace v 16. století, nedošlo ještě ke konsenzu o významu, svátostním charakteru ani o udělování svátosti biřmování. Následkem toho musí věřící z těchto společenství, kteří chtějí vstoupit do plného společenství Katolické církve, přijmout svátost biřmování podle učení a obradu Katolické církve, než mohou být připuštěni k eucharistickému společenství“¹¹⁶.

K tématu konverze je třeba podotknout, že římskokatolická církev vychází ve svých ekumenických snahách samozřejmě z toho, že křest'ané z jiných církví a církevních společenství touží po katolické víře a přijetí do Katolické církve. Konverze z Katolické církve k jiné církvi nebo církevnímu společenství je kvalifikována – pokud nejde o změnu obřadu (srov. c. 112 CIC) – jako odpad od katolické víry. Tato skutečnost může vzbuzovat dojem, že v ekumeně jde ze strany Katolické církve vposledu o to, přivést odloučené křesťany ke Katolické církvi a přijmout je do ní.

5.10 Křest dětí proti vůli rodičů

Jako ekumenicky problematický se ukazuje c. 868 § 2 CIC, který připouští, aby dítě katolických i nekatolických rodičů smělo být v nebezpečí smrti pokřtěno také

¹¹⁵ *U. Wilckens*, Dem Geist des II. Vatikanums verpflichtet. Das neue ökumenische Direktorium, in: KNA-ÖKI 32 ze 4. srpna 1993 5–14, 8.

¹¹⁶ ED č. 101. – V zásadě platí, že svátosti křtu, biřmování a svěcení, pokud byly uděleny platně, nesmí se udělovat opakováně (srov. c. 845 CIC). Křest udělený v nekatolické církvi je plně uznáván, pokud není závažný důvod k pochybnostem o jeho platnosti (srov. c. 869 § 2 CIC).

¹¹⁷ Srov. např. *A. E. Hierold*, Taufe und Firmung, in: HdbKathKR 659–675, 668; *F. Bernard*, Entscheidungsfreiheit 32 a násł. (pozn. 94); *A. Hollerbach*, Bemerkungen 157–159 (pozn. 95); *P. Krämer* Kirchenrecht I 82 (pozn. 29).

proti vůli rodičů. Toto ustanovení vyvolalo značné pochybnosti a námitky¹¹⁷, protože „obecně náleží při křtu dítěte klíčová role vůli rodičů“¹¹⁸ a svátost se chápe v zásadě jako znamení a prostředek k vyjádření a posilnění víry¹¹⁹. Norma c. 868 § 2 CIC je pochopitelná jen tehdy, vidí-li se ve křtu jediná cesta ke spásě. Toto právní ustanovení však nemá sloužit k tomu, aby se stal křest prostředkem misionáření, nebo dokonce „nucené katolizace“¹²⁰. V c. 748 § 2 CIC je řečeno jednoznačně: „Proti svému vlastnímu svědomí nesmí být lidé nikým nuceni k přijetí katolické víry“.

5.11 Další normy o nekatolických křesťanech

Platný zákoník latinské církve předvídá možnost, aby duchovní nebo členové nekatolických církví a církevních společenství byli zváni jako pozorovatelé k diecézním synodám¹²¹. Podle H. Heinemannova připomírá c. 443 § 6, aby se nekatoličtí křesťané účastnili jako hosté partikulárních sněmů¹²².

Nekatoličtí křesťané získali mezikromě v Katolické církvi také právo obracet se na církevní soud jako žalobci¹²³. Na církevním soudu mohou být v důsledku toho činní také nekatoličtí zástupci a advokáti¹²⁴.

6 Význam katolického církevního práva pro ekumenu

Při zkoumání některých církevněprávních norem může vzniknout z ekumenické perspektivy dojem, že platné katolické církevní právo je „spíše brzdou než hnací silou ekumenického hnutí“¹²⁵. Obzvlášť „neskladný kus“¹²⁶ se nachází, jak jsme si ukázali, v křestním právu, které v nebezpečí smrti umožňuje křest dítěte

¹¹⁸ W. Aymans, Einführung 25 (pozn. 57). Aymans však vychází z předpokladu, že toto ustanovení již nebude do CIC pojato. Srov. H. Heinemann, Ökumenische Implikationen 25 (pozn. 90).

¹¹⁹ Srov. I. Riedel-Spangenberger, Ökumenische Implikationen 244 (pozn. 26).

¹²⁰ Srov. P. Krämer, Kirchenrecht I 82 (pozn. 29).

¹²¹ Srov. c. 463 § 3 CIC.

¹²² Srov. H. Heinemann, Ökumenische Implikationen 25 (pozn. 90).

¹²³ Srov. c. 1476 CIC; viz k tomu R. Sebott, Die Berufung zur Kirche, in: HdbKathKR 157–162, 159; H. Flatten, Die Eheverfahren, in: HdbKathKR 984–999, 987.

¹²⁴ Srov. c. 1483 CIC.

¹²⁵ A. Ebnet, Begräbt das neue Kirchenrecht ökumenische Hoffnungen?, in: Orientierung 47 (1983) 57–60, 60; srov. H. Grote, Zum neuen Gesetzbuch der katholischen Kirche. Überlegungen aus evangelisch-ökumenischer Sicht, in: G. Krems (vyd.), Beiträge zum Kirchenrecht (Veröffentlichungen der Katholischen Akademie Schwerte), Schwerte 1984, 8–24; H. Fries, Ökumene – bis zur Stunde noch getrennt, in: M. Albus/P. M. Zulehner (vyd.), Nur der Geist macht lebendig, Mainz 1985, 99–109, 102 a násl.

¹²⁶ A. Hollerbach, Bemerkungen 157 (pozn. 95).

katolických a dokonce i nekatolických rodičů také proti jejich vůli. Toto velmi povážlivé ustanovení však není pro katolické církevní právo příznačné. To obsahuje totiž celou řadu ustanovení, na nichž lze pozorovat ekumenický pokrok¹²⁷, např. uznání křtu v nekatolických církvích a církevních společenstvích, umožnění katolického pohřbu nekatolickým křesťanům, osvobození od trestněprávní sankce při nekatolickém křtu a výchově dětí ve smíšeném manželství.

Při hodnocení ekumenicky relevantních církevněprávních norem nelze pomítnout to, co při pohledu na CIC/1983 předložil k úvaze H. Fries: „Kodex není dokumentem pro celou věčnost, nýbrž etapou na dějinné cestě církve. Je více či méně zdařilým výrazem konkrétní situace, která je vždy zároveň koncem i začátkem. Záleží na Katolické církvi jako celku i na všech jejích částech, tedy i na nás, zda kodex bude znamenat hranici a bariéru nebo krok kupředu“¹²⁸. Církevní právo však nemůže vytvářet ekumenické společenství jinak než možnou recepcí ekumenických prohlášení o konsenzu a konvergenci jednotlivých církví a církevních společenství. Pro další právní vývoj v Katolické církvi má velký význam jak recepce výsledků, jichž bylo dosaženo v ekumenickém dialogu¹²⁹, tak i ekumena žitá na místní úrovni¹³⁰. Přestože „církevní právo (většinou) neosvěcuje teologii cestu vpřed, nýbrž je spíše vlečkou“, kterou za sebou teologie táhne¹³¹, neměla by být ekumenická setkání poznamenána „divoce bující ekumenickou

¹²⁷ Srov. A. Ebnet, Ökumenische Hoffnungen? 60 (pozn. 125).

¹²⁸ H. Fries, Ökumene 103 (pozn. 125).

¹²⁹ K problematice recepce toho, co bylo dosaženo ekumenickým dialogem viz O. H. Pesch, Rezeption ökumenischer Dialogergebnisse. Ungeschützte, aber plausible Vermutungen zu ihren Schwierigkeiten, in: Ökumenische Rundschau 42 (1993) 407–418; H. Döring, Ökumene auf dem Weg ins 3. Jahrtausend, in: H. Döring/M. Jepsen/P.-W. Scheele/G. Wenz/U. Wilckens, Ist die Ökumene am Ende? Regensburg 1994, 27–76, zvl. 31–37. Tam se mj. uvádí: „Ekumenické konsenzuální texty, naformulované ve smyslu argumentačně podložené pravdy, nemusí automaticky vést k praktickému účinku. Bylo by tedy krátkozraké, kdybychom chtěli ekumenické výsledky uvést do praxe ‚pouhou distribuci ...norem, kritérií, výkazů, poznatků‘. Recepce se zamýšlenými důsledky praktické povahy není již předem jistá. Konsenzuální dokumenty je třeba obohatovat zkušenostmi, očekávánimi, porozuměním a požadavky adresátů“ (tamtéž, 36).

¹³⁰ Srov. starou právní zásadu: „Ius sequitur vitam“. – V Encyklice „Ut unum sint“ se uvádí v č. 80 (pozn. 2): „Zatímco dialog pokračuje v nových tematických oblastech nebo se rozvíjí na hlubších úrovních, musíme řešit nový úkol: jak přijímat výsledky, jichž už bylo dosaženo. Nesmíjí zůstat výroky bilaterálních komisií, nýbrž musí se stát obecným dobrem“. K recepcii z kanonického pohledu viz H. Müller, Rezeption und Konsens in der Kirche – Eine Anfrage an die Kanonistik, in: ÖAKR 27 (1976) 3–21; F. Ochmann, Kirchliches Recht in und aus dem Leben der Communio – Zur „Rezeption“ aus kanonistischer Sicht, in: W. Beinert (vyd.), Glaube als Zustimmung. Zur Interpretation kirchlicher Rezeptionsvorgänge, Freiburg 1991, 123–163.

¹³¹ R. Pahud de Mortanges, Ökumene im Kirchenrecht? (Einleitung) I (pozn. 29.).

svěpomocí v církevněprávní zemi nikoho“¹³². Spíše je třeba plně využívat a naplňovat již existující možnosti platného církevního práva vztahující se k ekumeně. V Ekumenickém direktáři z roku 1993 je slovy Dekretu o ekumenismu Druhého vatikánského koncilu výslovně řečeno, že starost o znovuobnovení jednoty je věcí celé církve, jak věřících, tak pastýřů¹³³. Toto konstatování učitelského úřadu bude mít přirozeně důsledky pro ekumenu na místní úrovni. „Jestliže nějaká konkrétní místní obec není považována za uspořádané místo života z víry, a tím též ekumeny, nýbrž za pole k vlastnickému sebeuspokojování, pak se také jednostranná fixace na úřad a vedení v církvi (aniž by se při tom muselo ztratit uznání úřadu v Božím lidu) bude muset rozplynout ve prospěch samostatného, i když ne izolovaného poslání a zodpovědnosti celého lidu Božího v příslušném místě. Ekumenu nebude určovat obdivný nebo zlobný pohled na to, co vedení církve učinilo nebo zanedbalo, nýbrž vlastní činy v ní. Za přesvědčením, že tato priorita platí též pro ekumenu, stojí v neposlední řadě církevnědějinná zkušenost, že takřka všechna obnovná hnutí v církvi začínala „zdola“, a teprve po následné zkoušce ze strany vedení církve získala potvrzení. Kdo si zachoval cíť pro životnost Božího lidu, bude proto velmi pozorný k tomu, co se děje „v místě“, k mnohotvárnosti rozmanitých skupin a iniciativ, snažících se jak o odvážné kroky, které je třeba riskovat, tak k těm, kteří horují za zachování a uchování. Dění „v místě“ je v neposlední řadě místem zkoušky a osvědčení také pro teology a jejich práci“¹³⁴.

Pro církevní zákonodárství a jeho rozvoj má „místní dění“ podstatný význam v rámci učení o církvi jako *communio Ecclesiarum*. Pro teorii a praxi kanonického práva platí, že obyčeje, představy, požadavky a možnosti místní církve mohou nabýt právní relevance¹³⁵. Opakováně se to již projevilo v ekumenickém procesu¹³⁶.

Ekumenickým příkazem pro církevní právo je rozlišování mezi elementy božského a lidského práva, které umožní přiměřený vývoj církve a zároveň adekvátní zohlednění kulturních a místních tradic¹³⁷. Tím se církevní právo vztahuje nejen k církvi, jaká je, nýbrž také na církev, která se stále vyvíjí a směřuje

¹³² K. J. Kuschel, Leben im ökumenischen Geist. Plädoyer gegen die Resignation, Ostfildern 1991, 51.

¹³³ Srov. ED č. 55; „Unitatis redintegratio“ 5.

¹³⁴ H. Döring, Ökumene 30 (pozn. 129). Viz též W. Beinert, Das Rezeptionsgeschehen in der Kirche, in: StdZ 214 (1996) 381–392.

¹³⁵ Srov. příspěvek, který do tohoto sborníku napsal H. Müller, 14–38, 24 a násł.

¹³⁶ Srov. např. prováděcí předpisy Německé biskupské konference z 23. září 1970 k MP „Matrimonia mixta“ z 31. března 1970 o právním uspořádání smíšených manželství, otištěny mj. v AfkKR 139 (1970) 538–548 a prohlášení Německé biskupské konference o ekumenických bohoslužbách (poz. 108).

¹³⁷ Srov. ED 78.

k jednotě. K diakonicko-pastorální funkci práva v církvi podstatně patří pomáhat církvi, aby se neuzavírala Svatému Duchu, který dá jednotu křesťanů jako dar. Čas, kdy se tak stane, však nemůže církevní právo Duchu svatému předepsovat¹³⁸.

7 Závěrečná poznámka

Příkaz ekumenismu, daný Druhým vatikánským koncilem, aby byla znovuobjevena jednota všech křesťanů, ještě není splněn. Byly již podniknuty významné kroky na cestě k jednotě, jiné stojí ještě před námi, jako např. formální a autoritativní uznání a recepce „Společného prohlášení Luterského světového svazu a Římskokatolické církve k nauce o ospravedlnění“¹³⁹. Mezitím se zdá být jednomyslným názorem teologů i hodnostářů různých církví a církevních společenství, že ekumena nemá a nesmí být pěstována ve smyslu „ekumeny návratu“. Pro znovuobnovení církevní jednoty budou nutnými kategoriemi tolerance a pluralita. „Kde, když ne ve vnitrokřesťanské ekumeně, může vládnout pravá pluralita, a tím také tolerance, k níž patří především hluboké přesvědčení o rovném postavení a hodnotě více forem víry? Pluralita a tolerance mají nejhlubší zakotvení v samotném Božím Zjevení, jehož strukturálními složkami jsou svobody a pluralita, a proto nemohou a nesmějí být existující rozdíly naformulovány jako důvody hereze a rozdělení...“¹⁴⁰. Ve svém Apoštolském listu „Orientale lumen“ papež uspokojuje v podstatných bodech tento požadavek, když formuluje ohledně znovuobnovení jednoty se všemi křesťany Východu následující směrodatný poznatek:

„Podle dnešního pohledu se jeví jasně, že pravá jednota byla možná jen při úplném respektu k důstojnosti druhých; že se tedy obyčeje a zvyklosti latinské církve nepovažovaly za celkově dokonalejší nebo lépe vhodné k tomu, aby zviditelňovaly plnost pravého učení; že této jednotě muselo dále předcházet vědomí společenství, které proniká celou církev a nemělo by se omezovat na dohodu mezi zástupci na nejvyšší úrovni. Dnes víme – a stále se o tom ujišťujeme –, že jednota se stane skutečností, jak a kdy Pán bude chtít, a že vyžaduje přínos citlivosti a kreativity lásky a při tom snad také využít z již historicky ověřených forem“¹⁴¹. To, co je zde řečeno, by mělo platit jako všeobecná ekumenická maxima.

¹³⁸ Srov. W. Kasper, Zum gegenwärtigen Stand des ökumenischen Gesprächs zwischen den reformatorischen und der katholischen Kirche, in: KNA-Öki 16 z 10. dubna 1991, 5–15, 15.

¹³⁹ Srov. H.-A. Raem, Differenzierter Konsens, in: Rheinischer Merkur 25 z 21. června 1996.

¹⁴⁰ R. Schülter, Toleranz in der innerkirchlichen Ökumene? Zur Diskussion um die Einheit der Kirche, in: I. Broer/R. Schülter (vyd.), Christentum und Toleranz, Darmstadt 1996, 135–161, 160.

¹⁴¹ Jan Pavel II., Apoštolský list „Orientale lumen“ ze 2. května 1995, č. 20 (pozn. 2).

Resumé

Katolické pojednání o ekumenismu je vyloženo v dekrety Druhého vatikánského koncilu „*Unitatis redintegratio*“ a aktualizováno v dokumentech papeže Jana Pavla II. Autor příspěvku zkoumá návaznost kanonickoprávních ustanovení na tyto programové dokumenty. V CIC/1983 se odzrcadluje koncilová nauka o církvi jako „*communio*“ a chápání nekatolických křesťanů jako těch, kdo se již nacházejí v určitém, byť neplném společenství s Katolickou církví – *communio non plena*. Nový kodex proto přináší některá uvolnění dřívější přísné disciplíny v konkrétních ustanoveních o udilení a přijímání některých svátostí, o bohoslužbách v nekatolických kostelích, o smíšených manželstvích, církevním pohřbu, žehnáních apod. Kromě těchto nových možností jsou zde hranice církevního práva, které však nejsou neodstranitelné: církevní právo nabýde ekumenického rozmeru, jestliže nebude pouze fixovat stav církve, jaká je, nýbrž vytýci představu církve, jaká by měla být. Kromě právních možností je navíc důležité konkrétní uskutečňování ekumeny na místní úrovni.

Abstract

The Commandment of Ecumenism – Opportunities and Limits in Catholic Canon Law

The Catholic approach to ecumenism is set out in decree of the Second Vatican Council “*Unitatis redintegratio*” and has been brought up to date in the acts and documents of Pope John Paul II. The author of the work examines the links of Canon Law provisions to these programmatic documents. In CIC/1983 the Conciliar doctrine concerning the Church as a “*communio*” is clearly reflected as well as the perception of non-Catholic Christians being those who now find themselves in a certain, although not full communion with the Catholic Church – *communio non plena*. The new Codex therefore brings a certain relaxation of the previous prevailing strictness into individual provisions relating to the conferring and receiving of certain sacraments, divine services in non-Catholic churches, mixed marriages, church burials, blessings etc. Apart from these new opportunities are also to be found here limits within Canon Law, which aren't however insurmountable: Canon Law can obtain an ecumenical dimension if it avoids confining itself merely to a formal definition of the Church as it is, but instead turns to the task of describing the concept of the Church as it should be. Apart from these legal opportunities there is in addition the important work of realising ecumenism at the local level.

Zusammenfassung

Der ökumenische Auftrag – Möglichkeiten und Grenzen des katholischen Kirchenrechts

Die katholische Auffassung des Ökumenismus ist im Dekret des II. Vatikanischen Konzils „*Unitatis redintegratio*“ dargelegt und in den Dokumenten des Papstes Johannes Paul II. aktualisiert. Der Autor des Beitrags untersucht die Anknüpfung der kirchen-

rechtlichen Bestimmungen auf diese programmatiche Dokumente. Im CIC/1983 wider-spiegelt sich die Konzilslehre über die Kirche als „*communio*“ und die Auffassung der nichtkatholischen Christen als solcher, die sich in einer bestimmten, wenngleich nicht vollen Gemeinschaft mit der katholischen Kirche befinden – *communio non plena*. Der neue Codex bringt daher einige Mässigungen der früheren strengen Disziplin in seinen konkreten Bestimmungen über Erteilung und Empfang einiger Sakramente, über Gottes-dienste in den nichtkatholischen Gotteshäusern, über konfessionsverschiedene Ehen, kirchliches Begräbnis, Segnungen u. dgl. Neben diesen neuen Möglichkeiten gibt es auch kirchenrechtliche Grenze, die sich doch allmählich beseitigen lässt – das Kirchenrecht wird seine ökumenische Dimension erwerben, falls es nicht nur den Zustand der Kirche wie sie ist fixiert, sondern eine Vorstellung der Kirche wie sie sein sollte aufstellen wird. Außer der rechtlichen Möglichkeiten ist von großer Bedeutung die Ökumene vor Ort.

Riassunto

Il mandato ecumenico – le possibilità e i limiti del Diritto Canonico

La concezione cattolica dell'ecumenismo è esposta nel decreto del Concilio Vaticano II. „*Unitatis redintegratio*“ ed è attualizzato nei documenti del Papa Giovanni Paolo II. L'autore del contributo esamina l'aggancio delle norme di Diritto Canonico a questi se documenti programmatici. Il CIC/1983 rispecchia la dottrina del Concilio sulla Chiesa – „*communio*“ e la concezione dei cristiani non cattolici come coloro che si trovano in una certa sebbene non piena comunione con la Chiesa Cattolica – *communio non plena*. Per questo il nuovo codice porta certi rilassamenti di una rigida disciplina precedente nelle disposizioni concrete riguardanti il conferimento e la ricezione di alcuni sacramenti, funzioni religiose negli edifici delle Chiese non Cattoliche, matrimoni misti, esequie, benedizioni ecc. Oltre queste nuove possibilità ci sono anche limiti del Diritto Canonico che tuttavia non sono irremovibili – il Diritto Canonico otterrà una dimensione ecumeni-canone soltanto fisserà uno stato della Chiesa così come è ma allo stesso imposterà un'immagine della Chiesa così come dovrebbe essere. È importante che le possibilità giuridiche vengano inoltre aggiornate tramite una realizzazione dell'ecumenismo su livello locale.

O autorovi

Dr. Felix Bernard se narodil v roce 1955 v Quakenbrücku. Studoval teologii a ekonomii v Münsteru a v Bonnu. V roce 1985 byl v Osnabrücku vysvěcen na kněze. V roce 1986 se stal doktorem teologie v oboru církevního práva. V současné době zastává funkci cirkevního soudce v Osnabrücku a zároveň je pověřen výukou náboženství a církevního práva na univerzitě v Osnabrücku a na vysoké škole ve Vechtě.

Dr. Felix Bernard was born in 1955 in Quakenbrück. He studied theology and economics in Münster and in Bonn. In 1985, he was ordained in Osnabrück. In 1986, he was graduated as a theology doctor in the province of ecclesiastical law. At present, he functions as a judge of the church court in Osnabrück and simultaneously he is charged the tuition of religion and ecclesiastical law at the University in Osnabrück and at the College in Vechta.

Dr. Felix Bernard, geboren 1955 in Quakenbrück, studierte in Münster und Bonn und Volkswirtschaftslehre. 1985 wurde er in Osnabrück zum Priester geweiht. 1986 folgte die Promotion zum Doktor der Theologie im Fach Kirchenrecht. Gegenwärtig ist er als Diözesan- und Untersuchungsrichter am Bischöflichen Offizialat Osnabrück und als Religionslehrer und Lehrbeauftragter für Kirchenrecht an der Hochschule Vechta tätig.

Il Dr. Felix Bernard è nato nel 1955 a Quakenbrück. Ha studiato teologia ed economia a Münster e a Bonn. Nel 1985 è stato ordinato sacerdote a Osnabrück. Nel 1986 è diventato in teologia con una specializzazione in Diritto Canonico. Attualmente svolge la funzione di giudice ecclesiastico a Osnabrück e contemporaneamente è insegnante di religione e di Diritto Canonico nell'Università di Osnabrück e nella Scuola Superiore a Vechta.

Nová rubrika: portréty kanonistů

Vážení čtenáři!

Jistě neušlo Vaší pozornosti, že toto číslo Revue církevního práva obsahuje další, novou rubriku, nadepsanou jako *Portréty kanonistů*. Máme v úmyslu rozšířit obsah časopisu o tuto rubriku na delší čas, případně natrvalo. Rádi bychom, aby příspěvky v ní zařazenými byla veřejnost seznamována se životem a dílem našich významných kanonistů z dávné i méně dávné historie i ze současnosti.

K vytvoření rubriky jsme byli inspirováni oslavami naší *almae matris*, Vysokého učení Karlova v Praze, která se dne 7. dubna 1998 dožila věku 650 let.

Pro toto číslo jsme připravili portrét dvou českých kanonistů – kanovníků Metropolitní kapituly u sv. Vítě v Praze z dob navzájem značně odlehlcích: slavného profesora kanonického práva ze 14. století a generálního vikáře Kuneše z Třebovle a současného praktického kanonisty – soudního vikáře Jiřího Svoobody.

Rádi bychom povzbudili další své čtenáře k tomu, aby také přispěli do Revue články o některých dalších významných právnících – kanonistech. Své náměty a příspěvky laskavě posílejte na adresu redakce Revue církevního práva.

redakce

Český středověký právník Kuneš z Třebovle

Dr. Miroslav Černý

V předhusitské době, zvláště ve druhé polovině 14. století, jež je obdobím patřícím k nejslavnějším etapám našich dějin, je možno nalézt několik klíčových osobností zásadního významu, kterým už byly věnovány rozsáhlé studie (Karel IV., Václav IV., Arnošt z Pardubic, Jan z Jenštejna). V jejich stínu pak často zůstávají někteří jejich spolupracovníci, bez jejichž úsilí na politickém poli nebo v duchovní či vědecké oblasti by celé této době chybělo něco z toho, co ji pro nás činí tak přitažlivou. Jejich zásluhou vznikala různá jednotlivá díla, vytvářená se samozřejmým vědomím toho, že tvoříme nedílnou součást křesťanské Evropy, že její civilizace je i naši civilizací a její hlavní centra – Řím, Boloňa, Paříž – jsou i našimi centry. Samotné město Praha se ostatně také řadilo k těmto nejvýznamnějším místům. V této době žil a působil právník Kuneš z Třebovle¹, jeden z nejbližších spolupracovníků pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna.

Kuneš z Třebovle patří k druhé generaci právníků, kteří vyšli z Karlovy univerzity a jejichž jména jsou zapsána na začátku matriky pražské *Universitas iuristarum*². Tato *Universitas* představuje centrum české právní vzdělanosti, které sice původně vzniklo spolu s ostatními třemi fakultami jako součást stejného univerzitního založení z roku 1348, ale od roku 1372, kdy se oddělilo a osamostatnilo, žilo svou vlastní nezávislou existencí³.

Klíčovým dokladem, ze kterého můžeme přibližně vyvodit základní údaje o první části Kunešova života, je papežské privilegium, vydané 28. ledna 1371

¹ Z nejdůležitějších prací, které byly Kunešovi jako právníkovi věnovány, je třeba uvést především dva články Miroslava Boháčka: *Il diritto propagatore della libertà nel trattato del vicario generale di Praga Mag. Cunesso dell'anno 1388*, v: *Atti del Congresso internazionale di diritto romano e di storia del diritto*, a cura di G. MOSCHETTI, Milano 1951, 407–426; *Právní ideologie předhusitského zastánce selské svobody*, v: *Sborník historický* 8 (1961), 103–132. Kunešův traktát o odůmrtích byl vydán v rámci publikované doktorské práce Miroslava Černého *Il „doctor decretorum“ Kuneš di Třebovel. Edizione critica e analisi storico-giuridica del suo trattato „De devolucionibus“*, Roma 1988. Vzhledem k tomu, že v současné době dokončují habilitační práci, ve které budou vydána také dosud nepublikovaná Kunešova synodální kázání, což umožní hlubší rozbor celého jeho díla, je tento článek méně pouze jako stručná předběžná informace.

² Cf. *Album seu Matricula facultatis iuridicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1372 usque ad annum 1418 (Monumenta historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis*, vol. II/1, Pragae 1834), 1.

³ Cf. J. KEJŘ, *Dějiny pražské právnické univerzity*, Praha 1995, 24.

v Avignonu, kterým je Kunešovi přislíben pražský kanonikát⁴. Kuneš se tedy podle nám známých údajů narodil v rozmezí let 1340–1345 ve vesnici Třebovel, která leží ve středních Čechách v oblasti Kolínska. Odtud přišel do Prahy, kde studoval filosofii, teologii a právo. Nejpozději v akademickém roce 1369–1370 byl již vysvěcený na kněze a spravoval faru ve Voticích. V této době měl už také titul bakaláře práva a jak bylo jeho povinností, začal právo v Praze sám i přednášet. Na jaře roku 1370 pobýval v Padově, která byla po Boloni druhým nejvýznamnějším právnickým střediskem. I zde se začlenil do akademického života, když na tamní univerzitě konal *repetitiones* a *disputationes*. Toto své zahraniční působení také neopomenul zdůraznit v nedochované žádosti o udělení kanonikátu, kterou adresoval papeži. Vzhledem ke skutečnosti, že v Praze se pěstovalo převážně studium církevního práva, pobyt v italských univerzitních městech byl pro studenty práva z Čech dobrou příležitostí pro prohloubení znalostí z dalšího důležitého oboru – z římského práva, kterému v Itálii byla věnována mnohem větší pozornost než v oblasti střední Evropy.

Po svém návratu do Čech získal Kuneš ještě v roce 1371 titul *doctor decretorum*. Třebaže není dochován žádný doklad o tom, že by po svém návratu z Itálie na pražské *Universitas iuristarum* dále systematicky přednášel některý z pravidelně přednášených oborů, nezůstával stranou univerzitního dění. V letech 1375 a 1376 uděloval studentům bakalářské hodnosti⁵, v roce 1384 vystupoval jako jeden z ustanovených rozhodčích při sporu mezi fakultami teologie a svobodných umění⁶. Především však v té době své právnické vzdělání využíval při působení na arcibiskupské kurii.

V roce 1375 se podařilo Kunešovi získat papežem přislíbený kanonikát v pražské katedrále⁷, v roce 1377 je mu svěřen významný úkol synodálního kazatele⁸ a 29. května téhož roku se stává pražským generálním vikářem⁹. V pražské metropolitní kapitule potom také zastává důležitý úrad kustoda. Především byl ale Kuneš nejbližším spolupracovníkem a právním poradcem arcibiskupa Jana

⁴ Cf. *MVB*, vol. IV, 22 (num. 32).

⁵ Cf. *Album*, 27.

⁶ Cf. F. TADRA, *Příspěvky k dějinám university Pražské ve čtrnáctém století*, v: *Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická* 1890, Praha 1891, 305.

⁷ Cf. A. PODLAHA, *Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque praelatorum et canonicorum S. Metropolitanae Ecclesiae Pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*, Pragae 1912, 45.

⁸ Jsou dochována dvě synodální kázání, u nichž je Kunešovo autorství jisté, na téma *Stulte egerunt pastores a Domine salva nos perimus*, cf. R. ZELENÝ – J. KADLEC, *Učitelé právnické fakulty a právnické univerzity pražské v době předhusitské 1349–1419*, in: *AUCHUCP*, 18/1 (1978), 78. V připravované kritické edici kázání *Stulte egerunt pastores* jsou použity ještě dva nově nalezené rukopisy (Mnichov a Trevír).

⁹ Cf. *Soudní akta konsistoře pražské*, ed. F. TADRA, vol. I, Praha 1893–1901, 200.

z Jenštejna. Je od něj pověřován diplomatickými posláními v Římě¹⁰ a doprovází jej na jeho cestách po Německu¹¹. Svými právnickými znalostmi podporuje arcibiskupa ve sporu s Vojtěchem Raňkovým z Ježova o oprávněnosti zavedení svátku Navštívení Panny Marie¹² a o zrušení selských odúmrť. V roce 1389 Kuneš definitivně končí své působení jako generální vikář a odchází do ústraní¹³. V následujících letech se jeho jméno objevuje v pramenech již jen několikrát. Vzhledem k tomu, že v nedatovaném mandátu z tohoto období¹⁴ jej král Václav IV. jmenuje jedním ze svých pověřenců, kteří mají prozkoumat spolu s generálními vikáři platnost beneficí v pražské arcidiecézi, je pravděpodobné, že Kuneš přešel v poslední části svého života z tábora prelátů věrných povahově problematickému arcibiskupovi Janu z Jenštejna¹⁵ do tábora králových stoupenců. Podle dokumentu ze 6. května 1397, ve kterém se hovoří o vykonávání jeho závěti, zemřel na jaře tohoto roku¹⁶.

Z pohledu právních dějin je z Kunešova díla nejdůležitější traktát *De devolucionibus non recipiendis* z roku 1388¹⁷, ve kterém Kuneš z Třebovle obhajuje proti Mistru Vojtěchu Raňkovu z Ježova¹⁸ rozhodnutí arcibiskupa Jana z Jenštejna zrušit odúmrtní právo na arcibiskupských statcích. Podle zvyklostí té doby totiž rolníci, kterým byla přidělena zemědělská půda podle emfyteutického práva, ji mohli odkázat pouze přímým mužským potomkům. V případě úmrtí rolníka, který neměl žádné syny, se navrátila zemědělská půda zpět do rukou feudálního vlastníka v rámci jeho *dominium directum*. Ten ji potom za úplatu mohl dát k dispozici

¹⁰ Cf. *Der Codex epistolaris des Erzbischofs von Prag Johann von Jenzenstein* (*Beiträge zur Geschichte der husitischen Bewegung*, 1), ed. J. LOSERTH, in: *AÖG* 55 (1877), 331–332 (num. 27: *Missa Urbano papae sexto*).

¹¹ Cf. *Vita Ioannis de Jencenstein, archiepiscopi Pragensis tertii*, ed. J. EMLER, v: *FRB*, vol. I, Praege 1873, 468.

¹² Tímto tématem se podrobně zabývá prof. Jaroslav V. Polc ve své publikované doktorské práci *De origine festi Visitationis B.M.V. (Corona Lateranensis*, 9A), Roma 1967, a v četných dalších článcích.

¹³ Cf. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidiocesim*, ed. J. EMLER – F. TINGL, vol. III–IV, Praege 1879–1886, 214.

¹⁴ Cf. *Über Formelbücher zunächst in Bezug auf böhmische Geschichte* (*Aus den Abhandlungen der Königlichen Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften*, 5. Folge, 5), ed. F. PALACKÝ, vol. II, Prag 1847, 192–193 (num. 231).

¹⁵ Cf. V. VONDRAČEK, *Nemoc arcibiskupa Jana z Jenštejna*, v: *Jenštejn* 1977 (sborník), Brandýs n.L.–Stará Boleslav 1977, 156.

¹⁶ Cf. *Soudní akta konsistoře pražské*, vol. III, 261–262 (num. 120).

¹⁷ Cf. M. ČERNÝ, *Il „doctor decretorum“*, 174–215.

¹⁸ Vojtěch shrnuje své námitky proti rušení odúmrť písemně ve třetí části „Apologia“, namířené proti teologickým názorům Jana z Jenštejna (cf. J. KADLEC, *Leben und Schriften des Prager Magisters Adalbert Rankonis de Ericinio. Aus dem Nachlaß von Rudolf Holinka und Jan Vilíkovský*, Münster 1971, 311–329).

jiným osobám, zatímco vdova, dcery a případně další příbuzní zemřelého rolníka – třebaže během jeho života obdělávali půdu spolu s ním a žili také společně z jejich výnosů – zůstali zcela bez prostředků. V polemice, která se rozpoutala kolem rozhodnutí arcibiskupa Jana z Jenštejna přiznat dědické právo také těmto ostatním příbuzným – zvláště vdově a dcerám – dostal Kuneš z Třebovle za úkol zpracovat z právního pohledu tuto problematiku a vyvrátit námitky Vojtěcha Raňkova z Ježova.

V traktátu, kterým se tohoto úkolu zhostil, použil veškeré dostupné právní prameny, z nichž velkou část ovšem citoval už o jedenáct let dříve při zcela jiné příležitosti – ve svých synodálních kázáních¹⁹. Kuneš často cituje jednotlivé části z Justiniánova *Corpus iuris civilis*, odvolává se mimo jiné i na Bartola ze Saxoferrata. Ukazuje, že mu není neznámé ani klíčové středověké dílo procesní literatury Guilielma Duranta (*Speculator*) *Speculum iuris*. Přesto však Kuneš zůstává především kanonistou a teologem, a proto hlavní roli v jeho argumentaci hraje *Decretum Gratiani*, papežské dekretály a díla nejznámějších kanonistů: Inocence IV., Guidona de Baysio (*Archidiaconus*), Jana Andreeae, Jindřicha ze Segusia (*kard. Hostiensis*) a Goffreda. Všechny tyto kanonistické prameny vyházejí pochopitelně z nauky biblických knih a církevních Otců: Augustina, Ambrože, Jeronýma, Řehoře, Bernarda.

Traktát *De devolucionibus* začíná úvodem, ve kterém Kuneš popisuje dosavadní průběh sporu a podává také kompletní znění privilegia, kterým se Jan z Jenštejna hodlal vzdát odúmrtního práva. Následuje šest stručných kapitol, ve kterých dokazuje Kuneš své jednotlivé právní teze, jimiž dokládá neoprávněnost rozšířené zvyklosti braní selských odúmrťí²⁰.

Převážně teologicky a církevněprávně zaměřená je diskuse o tom, zda v novozákonné době je pro zrušení odúmrty oprávněný a dostačující argument z knihy Numeri Starého zákona, který původně arcibiskup a Kuneš použili a Mistr Vojtěch naopak přikre odmítl²¹. Kuneš se ale zvláště snaží proti opačnému tvrzení Mistra Vojtěcha, podle kterého rolníci jsou *ribaldi et servi*, prokázat, že rolníci žijící na arcibiskupských statcích jsou svobodní lidé, a tím pádem mají veškerá plná práva tak jako všichni ostatní lidé – a to i nakolik se týká odkazů

¹⁹ Tento aspekt lépe vynikne v připravované souhrnné edici Kunešových synodálních kázání a jeho traktátu *De devolucionibus*.

²⁰ Cf. M. ČERNÝ, *Il „doctor decretorum“*, 180–181: „...Et primo dicam, quod rustici et censuales in Pragensi provincia sunt liberi et non servi. Secundo, quod ipsorum liberi et consanguinei usque ad septimam lineam, masculi et femine, iure succedunt in eorum iuribus, bonis mobilibus et immobilibus. Tercio, quod ex quo succedunt ipsis masculi et femine liberi et consanguinei eciam donare possunt in vita et in morte. Quarto, quod lex illa Mosayca non est sublata, sed pocius recepta. Quinto, quod consuetudo in contrarium est mala et corruptela. Sexto et ultimo, quod dicta consuetudo prescribi non potest“.

²¹ Cf. *Num* 27, 1–11.

a celého dědického práva. Citáty z justiniánského římského práva, o které se zde Kuneš opírá, připomínají klasické římské pojetí, podle kterého nejvýznamnější z *artes*, vykonávaných svobodnými lidmi, je zemědělská práce – ve středověku většinou naopak opovrhovaná. Kuneš se pokouší právě s pomocí římskoprávních pramenů objasnit podstatu otroctví. Připomíná rozdíl mezi přirozeným a pozitivním právem, kterým římské právo v Institutech zdůvodňovalo existenci otroctví²². Proti otroctví vytyčuje právní definici svobody, podle níž „...libertas est naturalis facultas faciendi illud quod cuilibet placet; servitus autem constitucione gencium, quia quis domino alieno contra naturam subicitur“²³. Každý člověk se tedy podle přirozeného práva rodí svobodný, zdůrazňuje Kuneš.

Od takto teoreticky vytýčené problematiky přechází ke konkrétně zaměřenému rozboru reality středověkých křesťanských Čech. Z toho pak vyvazuje, že zde nelze hovořit o otrocích, kterým by bylo možné upírat dědické právo. Svatý Václav, na kterého se Mistr Vojtěch odvolával, když dokazoval, že církev má právo brát odumrti na svých statcích, byl podle Kuneše naopak odpůrcem otroctví a vystupoval jako *assertor libertatis*, když v době své vlády otroky vykupoval, aby je pak ihned mohl propouštět na svobodu. Kromě toho i z prokazatelné skutečnosti, že synové rolníků, stejně tak jako synové šlechticů, se mohou stát kleriky, je jasné, že rolníci jsou svobodní. Jinak by jejich synové nemohli být svěcení, protože církevní právo svěcení otroků na kněze zakazuje. To jsou pouze některé z mnoha argumentů, které Kuneš ve svém traktátu použil. Jediné otroctví, jediná *servitus*, jež existenci přiznává, je otroctví hříchu. Z tohoto pohledu pak pochopitelně nezáleží na tom, v jakém společenském postavení se člověk narodil. Rolníci, kteří žijí podle křesťanských zásad, mohou být v tomto smyslu dokonce svobodnější než sice učený, nicméně pyšný a netolerantní Mistr Vojtěch Raňkův.

Právní prameny, s nimiž Kuneš pracoval, byly pochopitelně pouze ty, které mu mohla poskytnout jeho doba – pozdní středověk. Nicméně ve způsobu, jakým je uměl použít při dokazování svobody všech lidí, svou dobu rozhodně předešel. Přiblížil se tak ideálům, které se staly samozřejmými teprve mnohem později, v období přirozenoprávního osvícenectví 18. století, jak zdůraznil na závěr svého článku věnovaného Kunešovi z Třebovle už profesor Miroslav Boháček²³.

Resumé

Doctor decretorum Kuneš z Třebovle je jedním z význačných právníků, kteří náleželi ve druhé polovině 14. století do prostředí pražské *universitas iuristarum*. Kromě peda-

²² I. 1, 2, 2.

²³ Cf. M. BOHÁČEK, *Právní ideologie předhusitského zastánce selské svobody*, 129.

gogické činnosti hlavním polem jeho působnosti byla ale pražská arcibiskupská kurie, kde stál po dlouhou dobu po boku arcibiskupa Jana z Jenštejna jako jeho generální vikář a důvěrný poradce. Na konci svého života (†1397) přešel z řad arcibiskupových stoupenců do tábora krále Václava IV. Své právnické znalosti Kuneš použil zvláště ve dvou dochovaných synodálních kázáních z roku 1377, dále v pojednání na obranu zavedení nového svátku Navštívení Panny Marie, ale především ve svém nejvýznamnějším díle, traktátu *De devolucionibus*, ve kterém bojoval proti tehdejší právní zvyklosti selských odůmrtí. Právnickými řešenimi, ke kterým v tomto díle při obhajování individuální svobody a majetkových práv vesnického obyvatelstva Kuneš dospěl, předešel svou dobou a přiblížil se ideálům, které plně zazněly až v osvíceneckém období.

Abstract

A Czech medieval Lawyer – Kuneš of Třebovel

Doctor decretorum Kuneš of Třebovle is one of the distinguished lawyers, who in the second half of the 14th century belonged to the milieu of the Prague *universitas iuristarum*. Aside from his teaching work his main field of activity was at the curia of the Archbishop of Prague, where over long period he closely served Archbishop Jan of Jenštejn as his vicar general and confidential adviser. At the end of his life († 1397) he changed sides from the ranks of the adherents of the Archbishop into King Václav IV.s camp. Kuneš's mastery of law is clearly evident in two surviving synodal sermons from the year 1377, as well as in his treatise defending the establishment of a new feast of the Visitation of the Blessed Virgin Mary. It is most visible, however, in his tract *De devolucionibus*, the greatest of his works, in which he attacked the contemporary legal practise of *caducum* by which landlords over tenants who held their lands by custom known as emfeteuze were able to exercise a reversionary right to the estates of tenants who died without male heirs, to the exclusion of any surviving female relatives. The legal solutions which Kuneš arrived at in this work on the defence of individual liberties and the tenurial rights of the rural population show him to have been ahead of his time as well as anticipating ideals which weren't to gain full currency until the time of the Enlightenment.

Zusammenfassung

Der tschechische mittelalterliche Jurist Kuneš von Třebovel

Der *doctor decretorum* Kuneš von Třebovle ist einer der bedeutesten Juristen, die in der zweiten Hälfte des XIV. Jahrhunderts in das Milieu der Prager *universitas iuristarum* gehörten. Außer seiner pädagogischen Aktivität war das Hauptgebiet seiner Tätigkeit die prager erzbischöfliche Kurie, wo er lange Jahre als Generalvikar und vertraulicher Berater des Erzbischofs Johann von Jenštejn gewirkt hat. Im letzten Abschnitt seines Lebens (†1397) ist er überlaufen zu den Anhängern vom König Wenzel IV. Seine juristische Kenntnisse hat Kuneš gezeigt schon als Synodalprediger in den zwei erhaltenen Anspra-

chen vom Jahre 1377, und später in einem Schrift, mit dem er die Einführung des Maria Heimsuchung Festes verteidigt hat. Sein bedeutenderes Werk ist aber das Traktat *De devolucionibus*, wo Kuneš gegen damaligen Rechtsinstitut des bauerlichen Heimfallsrechts gekämpft hat. In den juristischen Argumenten, in denen er die individuelle Freiheit und die Eigentumsrechte der Bauern verteidigt hat, erklingen einige Ideale, die sonst erst viel später, in der Zeit der Aufklärung, allgemein proklamiert wurden.

Riassunto

Il giurista della Boemia medievale Kuneš di Třebovel

Il *doctor decretorum* Kuneš di Třebovel è uno degli importanti giuristi, i quali provengono nella seconda metà del trecento dal ambiente della *universitas iuristarum* di Praga. Oltre la sua attività pedagogica, il campo principale, nel quale svolgeva le sue attività, stava presso la curia della arcidiocesi di Praga, dove collaborava per lunghi anni con l'arcivescovo Giovanni di Jenštejn come il suo vicario generale e consigliere di fiducia. Nella ultima fase della sua vita (†1397) passò però nel campo opposto dei sostenitori del Re Venceslao IV. La sua buona conoscenza del diritto mostrò Kuneš nelle due finora conservate prediche sinodali del anno 1377, ed anche in un trattato, nel quale difendeva la introduzione della nuova festa mariana di Visitazione, e soprattutto nella sua opera più importante, che è il trattato *De devolucionibus*, nel quale lottava contro la prassi giuridica delle devoluzioni dei rustici. Nelle soluzioni giuridiche, che proponeva nel suo trattato nel nome della difesa della libertà individuale e del diritto alla proprietà dei abitanti delle campagne, sovrappassò Kuneš il suo tempo ed è arrivato alla formulazione degli ideali, i quali hanno trovato il suo pieno sviluppo soltanto molto più tardi, nel tempo di illuminismo.

O autorovi

Dr. Mgr. Miroslav Černý se narodil roku 1958 v Praze. Studoval filozofii, teologii a právo v Římě. Po získání doktorátu obojího práva působil šest let jako asistent na katedře právních dějin Lateránské univerzity v Římě. Církevní právo přednášel na Jihočeské a Západočeské univerzitě. Od roku 1993 vyučuje římské právo na právnické fakultě ZČU v Plzni. Je členem Společnosti pro církevní právo a Iuris canonici medii aevi consociatio. Ve své vědecké práci se soustředí zvláště na středověké právní dějiny.

Dr. Mgr. Miroslav Černý was born in 1958 in Prague. He studied Philosophy, Theology and Law in Rome. After obtaining the degree of Doctor of Both Laws he worked for six years as a Lecturer at the Department of Legal History at the Lateran University in Rome. He has lectured on Canon Law at the Universities of South Bohemia and West Bohemia. Since 1993 he has taught

Roman Law at the Law Faculty of the University of West Bohemia. He is a member of the (Czech) Church Law Society and of the association Iuris canonici medii aevi consociatio. In his academic work Dr. Černý has mainly focused on medieval legal history.

Dr. Mgr. Miroslav Černý ist geboren im Jahre 1958 in Prag. Sein philosophisches, theologisches und juristisches Studium hat er in Rom absolviert. Nach der Erreichung des Doktorats in utroque iure war er sechs Jahre als Assistent für das Fach „Mittelalterliche Rechtsgeschichte“ an der Lateranuniversität in Rom tätig. Das Kirchenrecht unterrichtete er an den Universitäten von Südböhmen und Westböhmen. Seit 1993 trägt er Römisches Recht an der Juristischen Fakultät in Pilsen vor. Er ist Mitglied der Gesellschaft für Kirchenrecht und der Iuris canonici medii aevi consociatio. In seiner wissenschaftlichen Arbeit konzentriert er sich an die mittelalterliche Rechtsgeschichte.

Dr. Mgr. Miroslav Černý è nato nel 1958 a Praga. Ha studiato è filosofia, teologia e diritto a Roma. Si è laureato in utroque iure e svolgeva per sei anni il compito dell' assistente presso la cattedra della storia del diritto medievale alla Università Lateranense di Roma. Ha insegnato il diritto canonico nelle Università di Boemia Sud e di Boemia Ovest. Dall' anno 1993 insegna il diritto romano presso la facoltà di giuris prudenza dell' Università di Plzeň. È membro della società di diritto canonico e di Iuris canonici medii aevi consociatio. Nel suo lavoro scientifico si concentra alla storia del diritto medievale.

P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda

Stanislav Přibyl

Mezi kanonisty nalezneme nejen vyučující a právní teoretiky, ale také ty, kteří svoji činnost zcela zasvětili právní praxi. To platí pro soudního vikáře Interdiecézního soudu v Praze, P. ThDr. Svobodu.

Narodil se 20. 3. 1941 v Praze. V letech 1958–1963 vystudoval Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu se sídlem v Litoměřicích. Kurs kanonického práva absolvoval u doc. ThDr. Jaroslava Michala. Jeho přednášky oceňuje jako velmi dobrý základ pro všechna svá další kanonickoprávní studia. Na kněze mohl být vysvěcen 13. 4. 1966, až po absolvování základní vojenské služby. Jeho světitel byl biskup František Tomášek, tehdy apoštolský administrátor pražské arcidiecéze.

Po svěcení vystřídal kaplanská místa v Chebu a Františkových Lázních, v letech 1967–1976 byl administrátorem v Bochově, okres Karlovy Vary. Mezitím začal v roce 1971 doktorandské studium teologie, které dovršil roku 1975 obhajobou doktorské práce na téma „Přístup moderního člověka ke svátosti pokání“. V roce 1977 byl jmenován soudcem tehdejšího Metropolitního soudu v Praze, který byl v polovině osmdesátých let organizačně přebudován na interdiecézní soud na základě dekretu římské Apoštolské signatury. Na soudu se vystřídal jako soudní vikář postupně: ThDr. František Vaněk, ThDr. Josef Pašek a ThDr. Antonín Liška. V roce 1985 byl ThDr. Svoboda jmenován viceoficiálem. Jeho vzestup až k funkci soudního vikáře, do níž byl jmenován ke dni 1. 12. 1991, souvisí s přílišným pracovním zatízením ThDr. Lišky, který byl roku 1988 jmenován pomocným biskupem pražským a zastával vedle funkce oficiála soudu též (s ní v zásadě neslučitelný) úřad generálního vikáře a v roce 1991 byl nakonec jmenován biskupem českobudějovickým.

Jako účastník každoročně pořádaných sympoziov kanonického práva na Spiši vyhověl ThDr. Svoboda přání arcibiskupa Zenona Grocholowského, aby alespoň vedoucí funkcionáři církevních soudů v dnes již svobodných zemích nabýli kanonickým právem předepsaného vzdělání (srov. c. 1420 § 4 CIC/1983). Proto v roce 1994 započal studium kanonického práva na právnické fakultě Lateránské univerzity v Římě, které ukončil licenciátem kanonického práva obhajobou licenciátní práce na téma „Vyloučení dobra dětí“ u profesora José Castaña, OP. V současné době pokračuje na Lateránské univerzitě ve studiu k získání dokto-

rátu kanonického práva. Hodlá obhájit doktorskou práci „Štěpán z Roudnice a jeho *Questiunculae*“.

Vedení právnické fakulty Lateránské univerzity uznalo, že ThDr. Svoboda nemůže opustit svoji funkci soudního vikáře v Praze, a proto mu dovolilo studovat licenciální i doktorandský kurs kanonického práva dálkově. Na Interdiecézním soudu je v první instanci 64 nedořešených *causae pendentes* k 1. 1. 1997. V samotném roce 1997 byly přijaty další 34 kauzy a vyřešeno jich bylo z obou skupin celkem 43, k vyřešení zbyvá 50. Ve druhé instanci jako odvolacím soudu včetně Interdiecéznímu soudu v Olomouci bylo k 1. 1. 1997 devět *causae pendentes* a v roce 1997 bylo přijato 14 nových. *Per decretum* jich bylo vyřešeno deset, rozsudky bylo pět rozhodnuto *affirmative*, dvě *negative*. ThDr. Svoboda konstatuje jednoznačný vzrůst počtu řešených případů, do roku 1989 přicházelo na soud průměrně 15, maximálně 20 žádostí ročně, v nedávných letech osciluje počet každoročně přijatých případů okolo třicítky. Do toho nejsou započteny případy *favor fidei*, kterých bylo k 1. 1. 1997 dvanáct a další tři přibyly.

Podle ThDr. Svobody je zde Interdiecézní soud pro to, aby pomáhal řešit třízivou situaci manželů, a je pro něj imponující už sám fakt, že ti katoličtí křesťané, kteří se dožadují pomoci soudu, tím již od počátku prokazují svoji dobrou vůli.

Abstract

In this article we present **P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda**, one of the contemporary famous Czech canonists. He is the Judicial Vicar of the Interdiocesan tribunal in Prague and graduate of Lateran University in Rome.

Zusammenfassung

Im diesem Artikel stellen wir einen der berühmten tschechischen Kanonisten vor, **P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda**. Er ist als Gerichtsvikar des Interdiözesanen Gerichts in Prag tätig und absolvierte die Lateranuniversität in Rom.

Riassunto

Nel presente articolo vi presentiamo uno dei rinomati scienziati cechi di Diritto Canonico, **P. ICLic. ThDr. Jiří Svoboda**. È vicario giudiziale del Tribunale Interdiocesano a Praga e laureato della Pontificia Università Lateranense a Roma.

Konkordát mezi Apoštolským stolcem a Polskou republikou

The Concordat between The Apostolic See and The Republic of Poland
Das Konkordat zwischen dem Apostolischen Stuhl und der Republik Polen
Concordato fra la Santa Sede e la Repubblica di Polonia

Významnou událostí posledních měsíců, která se odehrála ve středoevropském prostoru, je bezesporu ratifikace uvedené mezinárodní smlouvy z 28. 7. 1993, k níž z polské strany došlo 23. 2. 1998. Náš překlad konkordátu vychází z textu uveřejněného v publikaci, kterou vydal Bogusław Trzeciak SJ pod názvem *Relacje państwo – Kościół, konkordat '93-'98* v nakladatelství Kontrast, Warszawa 1998.

Apoštolský stolec a Polská republika

- v úmyslu upravit trvale a harmonicky vzájemné vztahy;
 - berouce v úvahu skutečnost, že katolické náboženství vyznává většina občanů polské národnosti;
 - podtrhujíce poslání Katolické církve, úlohu, jíž církev sehrála v tisícileté historii polského státu, jakož i význam pontifikátu Jeho Svatosti Jana Pavla II. pro současné dějiny Polska;
 - zvažujíce rozhodující důležitost znovunabytí nezávislosti a suverenity polského státu a pečujíce o jeho rozvoj;
 - potvrzujíce významný přínos církve pro rozvoj lidské osoby a upevnění morálky;
 - vedeni zmíněnými hodnotami a obecnými zásadami mezinárodního práva, jakož i zásadami týkajícími se respektu k lidským právům a základním svobodám i odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace z náboženských důvodů;
 - majíce za to, že rozvoj svobodné a demokratické společnosti je založen na respektu k důstojnosti lidské osoby a jejím právům;
 - zohledňujíce novou organizační strukturu církve v Polsku, stanovenou papežskou bulou „*Totus Tuus Poloniae populus*“;
- rozhodly se uzavřít tento konkordát, Polská republika v souladu se svými ústavními principy a zákony, Apoštolský stolec v souladu s dokumenty II. Vatikánského koncilu o náboženské svobodě a o vztazích mezi církví a politickými společenstvími i v souladu s normami kanonického práva.

Za tímto účelem se na tom, co následuje, dohodly Apoštolský stolec, zastoupený Jeho Excelencí monsignorem Józefem Kowalczykem, titulárním biskupem

heraklijským, apoštolským nunciem ve Varšavě, a Polská republika, zastoupená Jeho Excelencí panem Krzysztofem Skubiszewskim, ministrem zahraničních věcí:

Článek 1

Polští republiku a Apoštolský stolec potvrzují, že stát a Katolická církev jsou – každý ve své oblasti – nezávislé a autonomní, a zavazují se k plnému uznávání této zásady ve svých vzájemných vztazích a ke spolupráci na rozvoji člověka i obecného dobra.

Článek 2

Aby byly vztahy mezi smluvními stranami zachovány a posíleny a aby strany uskutečňovaly jim svěřené poslání, apoštolský nuncius bude sídlit jako doposud v hlavním městě Polska a mimořádný zplnomocněný velvyslanec Polska u Apoštolského stolce bude sídlit v Římě.

Článek 3

Polští republiku zaručuje Katolické církvi a jejím právnickým a fyzickým osobám svobodu styků a komunikace s Apoštolským stolem, s biskupskými konferencemi, institucemi, organizacemi, jak tuzemskými, tak zahraničními.

Článek 4

1. Polští republiku uznává, že Katolická církev je právnická osoba.
2. Polští republiku také uznává jako právnické osoby všechny teritoriální a personální církevní instituce, které jsou právnickými osobami na základě kanonického práva. Církevní autorita o nich podá náležité oznámení příslušným státním orgánům.
3. Na žádost církevní autority mohou získat, v souladu s polským zákonem, statut právnické osoby také další církevní instituce.

Článek 5

Stát respektuje právo na náboženskou svobodu, a zaručuje proto Katolické církvi obojího obřadu svobodné veřejné vykonávání jejího poslání, jakož i výkon jurisdikce, řízení a spravování vlastních záležitostí v souladu s kanonickým právem.

Článek 6

1. Příslušné církevní autoritě náleží vytváření struktur církvi vlastních; to jest zejména zřizování, změna a rušení církevních provincií, arcidiecézí, diecézí, vo-

jenského ordinariátu, apoštolských administratur, osobních a územních prelatur, územních opatství, farností, institutů zasvěceného života a společností apoštolského života i ostatních církevních právnických osob.

2. Žádná oblast polského území nesmí být včleněna do diecéze nebo církevní provincie se sídlem vně hranic Polské republiky.
3. Žádná polská diecéze nebude rozšířena za hranice polského státu.
4. Biskup, který náleží Polské biskupské konferenci, nebude členem národní biskupské konference jiného státu.
5. Biskup, který není polským občanem, nebude členem Polské biskupské konference. Nebude také vykonávat jurisdikci v Polské republice, s výjimkou legátů nebo jiných papežských vyslanců.

Článek 7

1. Církevní úřady jsou obsazovány příslušnou církevní autoritou v souladu s ustanoveními kanonického práva.
2. Jmenování a odvolávání biskupů přísluší výlučně Apoštolskému stolci.
3. V Polsku bude Apoštolský stolec vybírat biskupy mezi duchovními, kteří jsou polskými občany.
4. Dříve než Apoštolský stolec zveřejní jmenování diecézního biskupa, oznámí jeho jméno důvěrně a ve vhodné době vládě Polské republiky. Učiní se vše proto, aby toto sdělení bylo učiněno rychle.

Článek 8

1. Polská republika zaručuje Katolické církvi svobodu výkonu kultu v souladu s článkem 5.
2. Organizace veřejného kultu náleží církevní autoritě podle ustanovení kanonického práva a v souladu s příslušnými ustanoveními polského práva.
3. Stát zaručuje nedotknutelnost míst, určených církevní autoritou k výkonu kultu a k pohřbívání zesnulých, a pouze k tomuto účelu.

Z důležitých důvodů a po dohodě s příslušnou církevní autoritou lze určit toto místo k jiným účelům. Toto ustanovení neznamená omezení polského zákona o případech vyvlastnění v souladu s ustanoveními mezinárodního práva.

4. Výkon uvedeného kultu v místech jiných, než uvedených v bodě 3, nevyžaduje zmocnění veřejných autorit, pokud příslušné normy polského práva nestanoví jinak, zejména z důvodů bezpečnosti a veřejného pořádku.

5. Veřejná autorita může činit nezbytná opatření v místech zmíněných v bodě 3 i bez předběžného oznámení církevní autoritě, je-li to nezbytné pro ochranu života, zdraví nebo majetku.

Článek 9

1. Dny pracovního volna jsou neděle a následující svátky:

- 1) 1. leden – slavnost Matky Boží Panny Marie (Nový rok),
 - 2) Velikonoční pondělí,
 - 3) slavnost Nejsvětějšího Těla a Krve Kristovy,
 - 4) 15. srpen – slavnost Nanebevzetí Panny Marie,
 - 5) 1. listopad – slavnost Všech svatých,
 - 6) 25. prosinec – slavnost Narození Páně,
 - 7) 26. prosince – druhý den vánočního oktávu.
2. Výše uvedený výčet může být rozšířen dohodou smluvních stran.

Článek 10

1. Od okamžiku svého uzavření má kanonické manželství účinky manželství uzavřeného v souladu s polským zákonem, jestliže:

- 1) mezi nupturienty nejsou překážky vyplývající z polského zákonodárství,
 - 2) u příležitosti slavení manželství učiní nupturienti souhlasný projev vůle s příslušnými úkony,
 - 3) uzavření manželství bylo zapsáno do občanských matrik jako oznámení státnímu úřadu do pěti dnů od uzavření manželství; uvedená lhůta bude prodloužena v případě nedodržení z důvodu vyšší moci, dokud tato trvá.
2. Příprava na uzavření manželství zahrnuje poučení budoucích manželů o nerozlučitelnosti kanonického manželství a o ustanoveních polského práva ohledně účinků manželství.
3. Rozhodovat o platnosti kanonického manželství i o jiných manželských kauzách, stanovených kanonickým právem, přísluší výlučně církevní autoritě.
4. Rozhodovat o manželských kauzách ohledně účinků, stanovených polským právem, náleží výlučně státním soudům.
5. Otázka oznamování rozsudků, o nichž v bodech 3 a 4, může být předmětem postupu podle článku 27.
6. Aby byl tento článek uveden do praxe, budou provedeny nezbytné změny v polském zákonodárství.

Článek 11

Smluvní strany prohlašují společnou vůli spolupracovat v obraně a respektu k instituci manželství a rodiny jako základu společnosti. Zdůrazňují hodnotu rodiny a Apoštolský stolec ze své strany potvrzuje katolické učení o důstojnosti a nerozlučitelnosti manželství.

Článek 12

1. Uznávaje právo rodičů na náboženskou výchovu dětí a princip tolerance, stát zaručuje organizování výuky náboženství v rámci příslušného školského nebo předškolního vyučujícího programu na veřejných školách prvního i druhého stupně a v mateřských školách řízených orgány veřejné správy.
2. Program výuky katolického náboženství a učební texty budou zpracovány péčí církevní autority, která s nimi seznámí příslušnou veřejnou autoritu.
3. Vyučující náboženství musí mít pověření (missio canonica) diecézního biskupa. Odvolání tohoto pověření má za následek ztrátu práva na výuku náboženství. Kritéria pedagogické přípravy i formy a způsoby, jak se absolvuje tato příprava, bude předmětem dohod mezi příslušnými veřejnými autoritami a Polskou biskupskou konferencí.
4. Ohledně obsahu náboženské výuky a výchovy mají vyučující náboženství zachovávat církevní zákony a ustanovení; v ostatním mají dodržovat státní zákony.
5. Katolická církev požívá svobodu v pořádání katechezí pro dospělé, včetně vysokoškolské duchovní péče.

Článek 13

Katolickým dětem a mládeži, účastnícům se táborů pro mládež nebo jiných forem společného letního pobytu, je zaručeno vykonávání náboženských úkonů, zejména účast na mši svaté o nedělích a svátcích.

Článek 14

1. Katolická církev má právo zřizovat a spravovat vzdělávací a výchovné ústavy, zejména mateřské školy a školy všech stupňů v souladu s ustanoveními kanonického práva a podle principů vyhlášených příslušnými církevními zákony.
2. Při uskutečňování minimálního programu povinných vyučovacích předmětů a při vydávání úředních dokumentů se tyto školy řídí podle ustanovení polského zákonodářství. Avšak v uskutečňování programu výuky jiných předmětů se tyto školy řídí církevními ustanoveními. Polské právo rozhoduje o veřejném charakteru těchto škol a ústavů.
3. Vyučující, vychovatelé a ostatní zaměstnanci, podobně jako žáci a chovanci škol a ústavů, o nichž pojednává bod 1 – jsou-li tyto školy nebo ústavy na roveň veřejným školám nebo ústavům – požívají týchž práv a mají tytéž povinnosti, které nalezí obdobným osobám ve veřejných školách a ústavech.

4. Školy a ústavy, o nichž pojednává bod 1, budou subvencovány státem a orgány územní samosprávy podle kritérií stanovených příslušnými státními zákony.

Článek 15

1. Polská republika zaručuje Katolické církvi právo zřizovat a svobodně spravovat vyšší školy, tedy univerzity, autonomní fakulty, velké církevní semináře a také ústavy vědeckého bádání.

2. Právní status vysokých škol, které zmocňuje bod 1, a také způsoby a lhůty státního uznání jejich akademických stupňů a hodností i právní status fakult katolické teologie na státních univerzitách upravují dohody mezi vládou Polské republiky a Polskou biskupskou konferencí s předchozím pověřením Apoštolského stolce.

3. Papežská teologická akademie v Krakově a Katolická univerzita v Lublině jsou subvencovány státem. Stát vezme v úvahu otázku finanční podpory, o níž pojednává bod 1.

Článek 16

1. Duchovní péče o vojáky katolického vyznání v činné vojenské službě, včetně vojáků z povolání, je vykonávána polním biskupem v rámci vojenského ordinariátu, v souladu s kanonickým právem a statutem, schváleným Apoštolským stolcem po dohodě s příslušnými autoritami Polské republiky.

2. Vojákům, o nichž pojednává bod 1, je zaručena možnost svobodné účasti na mše svaté o nedělích a svátcích, není-li v rozporu se závaznými služebními povinnostmi.

3. Kněží, jáhnové i členové institutů zasvěceného života a společnosti apoštolského života po věčných slibech jsou určeni do zálohy. Seminaristům a těm, kdo složili časné sliby, i novicům je odložena vojenská služba, aby mohli dokončít svá studia.

4. Kněží určení do zálohy mohou být povoláni na vojenské cvičení pouze za účelem zaškolení do výkonu funkce vojenského duchovního na žádost příslušného církevního představeného.

5. V případě všeobecné mobilizace nebo války určí církevní autorita doplňující počet kněží pro službu vojenských kaplanů; také jáhnů, seminaristů a členů institutů zasvěceného života a společenství apoštolského života pro zdravotnickou službu nebo pro civilní ochranu.

Článek 17

1. Osobám, pobývajícím v nápravných, výchovných a resocializačních zařízeních, jakož i v domovech sociální péče a pomoci a v jiných ústavech a střediscích tohoto druhu, zaručuje Polská republika podmínky pro výkon náboženských úkonů a pro dobrodiní náboženské péče.

2. Osobám, o nichž pojednává bod 1, jsou zaručeny zejména možnosti účasti na nedělní a sváteční mši, na katechezi a na duchovních obřadech, jakož i dobrodiní individuální náboženské péče, avšak s přihlédnutím k účelu pobytu v příslušných zařízeních.

3. Za účelem prosazení práv osob, o nichž pojednává bod 1, diecézní biskup určí duchovní, s nimiž příslušná civilní instituce uzavře náležitou smlouvu.

Článek 18

Vzhledem k nezbytnému zaručení pastorační péče o národnostní menšiny přísluší diecézním biskupům rozhodovat o organizaci pastorační služby a katecheze ve vlastním jazyku těchto menšin.

Článek 19

Polská republika uznává právo věřících sdružovat se v souladu s kanonickým právem a účely v něm stanovenými. Pokud tato sdružení svou činností vstupují do sféry upravované polským právem, podléhají také tomuto právu.

Článek 20

1. Katolická církev má právo svobodně tisknout, publikovat a rozšiřovat jakékoli publikace, týkající se jejího poslání.

2. Katolická církev instituce mají právo vlastnit a užívat veřejné sdělovací prostředky a také vysílat programy veřejnoprávním rozhlasem a televizí, podle ustanovení polského práva.

Článek 21

1. Příslušné církevní instituce mají právo vykonávat, každá podle své povahy, misijní, charitativní a sociální činnost. K tomu účelu mohou mít organizační struktury a pořádat veřejné finanční sbírky.

2. Ustanovení polského práva o veřejných peněžních sbírkách neplatí v sbírkách na účely náboženské, církevní, charitativně sociální, vědecké, vzdělávací a výchovné, i na vydržování duchovních a řeholníků, jestliže se uskutečňují v církevních prostorách, v kaplích a za okolností, určených zvykem v dané oblasti a tradičně ustáleným způsobem.

Článek 22

1. Činnost, kterou vyvíjejí církevní právnické osoby za účely humanitárními, charitativně-sociálními, vědeckými a výchovně-vzdělávacími, je právně postavena na roveň obdobným činnostem, vyvíjeným civilními institucemi.

2. Ve finančních otázkách institucí, církevního majetku i kléru smluvní strany, vycházejíce z polského zákonodárství a z platných církevních norem, ustanoví zvláštní komisi, která připraví nezbytné změny. Nová úprava zohlední potřeby církve, berouc v úvahu její poslání a současnou praxi církevního života v Polsku.

3. Veřejným autoritám budou určeny církevní instituce kompetentní pro otázky zmíněné v bodě 2.

4. Polská republika, nakolik je to možné, poskytuje hmotnou podporu na opravy a restaurování posvátných památných objektů a k nim naležejících budov, jakož i uměleckých děl, které jsou součástí kulturního dědictví.

Článek 23

Církevní právnické osoby mohou nabývat, vlastnit, užívat a zřizovat nemovitý i movitý majetek a také získávat vlastnická práva podle ustanovení polského práva.

Článek 24

Církev má právo stavět, rozšiřovat a spravovat posvátné a církevní budovy – v souladu s polskými zákony. O nezbytnosti výstavby kostela nebo zřízení hřbitova rozhoduje diecézní biskup nebo příslušný ordinář. Příslušné církevní autority přistupují ke stavbě posvátných a církevních budov nebo ke zřízení hřbitova poté, co získaly nezbytná úřední povolení.

Článek 25

1. V každé diecézi zírá diecézní biskup komisi pro spolupráci s příslušnými veřejnými autoritami za účelem ochrany kulturních památek národního významu, jakož i archivních nebo uměleckých dokumentů nacházejících se v posvátných a církevních budovách.

2. Příslušné veřejné autority a Polská biskupská konference vydají normy o zpřístupnění kulturních památek, které jsou ve vlastnictví nebo ve správě církve.

Článek 26

Církevní právnické osoby mohou zřizovat nadace. Tyto nadace se řídí ustanoveními polského práva.

republiky a Polskou biskupskou konferencí s předchozím zmocněním Apoštolského stolce.

Článek 28

Smluvní strany budou usilovat o diplomatické řešení případných vzájemných sporů ohledně výkladu nebo aplikace ustanovení tohoto konkordátu.

Článek 29

Tento konkordát podléhá ratifikaci. Vstoupí v účinnost jeden měsíc po dni výměny ratifikačních listin.

Tento konkordát byl vyhotoven ve Varšavě 28. července 1993 ve dvojím originále, v jazyce polském a italském; oba texty jsou stejně autentické.

Na doklad toho podepsali zplnomocnenci smluvních stran tento konkordát a opatřili jej vlastními pečetěmi.

+ Józef Kowalczyk

Krzysztof Skubiszewski

Z italštiny přeložil Stanislav Přibyl

Erratum

Článek 27

Problémy, které si vyžádají nová nebo doplňující řešení, budou upraveny novými úmluvami mezi smluvními stranami nebo dohodami mezi vládou Polské

Ludmila Nesládková: Významový slovník k vybraným oblastem středověkých dějin kultury v českých zemích

Ostravská univerzita 1996, s. 190

A Semantic Dictionary dealing with some Particular Areas in the Medieval History of Culture in the Czech Lands

Bedeutungswörterbuch ausgewählter Bereiche der mittelalterlichen Kulturgeschichte in den tschechischen Ländern

Vocabolario dei significati concernenti i campi scelti della storia culturale medievale boema

V řadě učebních textů Ostravské univerzity vyšla tato skripta, jejichž autorkou je Doc. PhDr. Ludmila Nesládková, CSc. Tematické okruhy slovníku vyjadřuje jeho podtitul: manželství a rodina, zdraví a hygiena, vzdělání, zvyky, rituály, zábavy. Pro zájemce o dějiny církevního práva jsou velmi zajímavá některá z hesel, věnovaná manželství a rodině, například: dispenzace, dítě nemanželské, dítě osírelé, levirát u Židů, manželství morganatické, neplatnost manželství, nerozlučitelnost manželství, ohlášky, právní postavení manželky, právo kanonické manželské, proces kanonický o neplatnost manželství, překážky manželské, rozvod, zánik manželství.

Pozoruhodný je výčet důvodů udělení dispenze od manželských překážek:

1. *Angustia loci*: neměla-li žena možnost uzavřít manželství s jinou osobou než příbuznou, popř. sešvagrenou.
2. *Aetas feminae*: pro pokročilejší věk ženy (podle kanonistů po 24. roce věku).
3. *Deficientia aut incompetentia dotis*: při nedostatku věna ženy.
4. *Paupertas viduae, numerosa prole oneratae*: jednalo-li se o opětovný sňatek vdovy, která neměla jméní, a na níž spočívala péče o výchovu dětí z prvního manželství.
5. *Bonum pacis*: existovala-li naděje, že uzavření sňatku mezi příslušníky dvou znesvářených rodů zastaví toto nepřátelství.
6. *Remotio gravium scandalorum*: např. otěhotněla-li snoubenka.
7. *Revalidatio matrimonii bona fide contracti*: bylo-li manželství uzavřeno, aniž by snoubenci věděli o existenci zakazující překážky.
8. *Excellentia meritorum*: osobě, která získala značné zásluhy o náboženství nebo církev.
9. *Dispensatio indultum*: uzavření manželství bez ohlášek.

(spř)

VIII. ročník Akademických týdnů v Novém Městě nad Metují

The Eighth Year of Academic Weeks in Nové Město upon Metuje (Eastern Bohemia)

*Der achte Jahrgang der Akademischen Wochen in Neustadt an der Mettau
(Ostböhmen)*

Ottava annata delle Settimane Accademiche a Nové Město n. Metuje

I. 8.–14. 8. 1998

Hnutí Akademických týdnů, založených dominikánským filosofem a teologem PhDr. Metodějem Habánem roku 1932, jsme vám představili v čísle 3 našeho časopisu (tj. 1/96) na ss. 96–97. Seznámili jsme vás také s jeho pokračováním v exilu a s jeho obnovou na našem území, kterou od roku 1991 realizoval dominikánský terciář prof. Jaroslav Knittl a v němž po jeho úmrtí v roce 1994 pokračuje občanské sdružení Akademické týdny. Čtenáři našeho časopisu jsou srdečně zváni také na jeden či oba týdny letošního VIII. ročníku. Na programu jsou tyto přednášky:

ThLic. Dominik Duka OP: Vzájemný dialog

Mgr. Pavla Hajná: Zážitky z Indie

Prof. RNDr. Karel Beneš, CSc.: Hrozí ještě biologická časovaná bomba?

M. Brejchová: Zajišťování práce pro vězni - přidejte se!

Doc. JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP: Konkordáty a konvence v minulosti a dnes

Prof. RNDr. Jan Bednář, CSc.: Problémy znečištění ovzduší a současné negativní přírodní jevy

Jan Linhart: Příroda jako Boží dar

RNDr. Ing. Luděk J. Dobroruká: Ekologie není jen životní prostředí člověka

RNDr. Jiří Nečas: Životní prostředí – dar a závazek

ThDr. Ing. Miloš Raban: Mystika

Ing. Miloslav Šindlar: Křesťané a ekologie, současnost, ekonomie a pod.

ThDr. Ing. Miloš Raban: Sněm české katolické církve

Ph. D. Josef Svoboda: Misionáři mezi Eskymáky

Doc. Ing. Ludmila Němcová: Podnikání a společnost

JUDr. Cyril Svoboda: Právo a etika v podnikání

Jan Rybář SJ: Umíme normálně mluvit o víře?

Dr. Jiřina Prekopová (BRD): Jak mluvit s dětmi o Bohu?

MUDr. Jana Spilková: Rodina versus dítě

Jan Linhart: Zážitky z Mexika

MUDr. Zdeněk Králík: Poslání muže v současné době

MUDr. Jaroslav Max. Kašparů, terc. OPraem: Deprese – nemoc XX. století

Mgr. Pavla Hajná: Co je studentský klub Betanie

Mgr. Tinková: Vývoj katolicismu vůči společnosti po francouzské revoluci
– I. část

Mgr. Šebek: Vývoj katolicismu vůči společnosti po francouzské revoluci
– II. část

Stanislav Krátký: Cesta ke štěstí (Transcendentální SYSNESIS)

Anton Otte, Mgr. Šebek: Období let 1938–1948 (potřebný dialog dvou národů)

Mgr. Dušan Hejbal: Starokatolická církev, její vývoj a vztah k ekumenismu
v současnosti

Dr. Němcová: Psychologický problém nenávisti

František Zahradník: Sociální program podle evangelia

Ing. Bob Fliedr: Dialog církve se světem z hlediska médií

Prof. PhDr. ThDr. Tomáš Halík: Vnitrocírkevní dialog

Mgr. Petr Mucha: Misie v Čechách dnes – metody a zásady

P. Loukota: Co znamená ublížit nebo zabít?

P. Vacek: Sebevědomí křesťanů

RNDr. Jiří Grygar: Vznik Země (+ nejnovější zprávy z družic)

Adresa, na které se lze k účasti přihlásit:

Akademické týdny, Vrchoviny 69, 549 01 Nové Město n. Metují.

Tel.: (0441) 714 49 nebo (0443) 223 02.

Během 8. AT se můžete na Pavlátovu louku dovolat na tel. č. (0441) 712 09.

Bankovní účet: Česká spořitelna Nové Město n. Met.,

č. ú. 2040151-558/0800.

(ok)

Ze zahraničních časopisů

From Foreign Periodicals

Aus den ausländischen Zeitschriften

Dalle riviste estere

Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Kanonistische Abteilung, Band 83/ 1997

- Avril, Josef:** Sur l'emploi de jurisdictio au Moyen Age (XIIe–XIIIes)
- Belloni, Annalisa:** Azzone e il diritto canonico. La collezione Azo A: 13 e 17
- Brundage, James A.:** From Clasroom to Courtroom: Parisian Canonists and Their Careers
- Dondorp, Harry:** Rescripta contra ius: Die mittelalterliche Interpretation von C. 1, 19, 7
- Erdö, Péter:** Polnische Quellen des großen Synodalbuchs von Esztergom (1382)
- Fowler-Magerl, Linda:** Fine Distinctions and the Transmission of Texts
- Fransen, Paul-Iréneé:** La discipline de l'Église dans un commentaire anonyme à Deutéronome écrit à Lyon au IXe siècle
- García y García, Antonio:** Balance de la aportación científica de Gérard Fransen
- Gaudemet, Jean:** Morale, droit et histoire du droit
- Gordley, James:** Ardor quaerens intellectum: Sex within Marriage according to the Canon Lawyers and Theologians of the 12th–13th Centuries
- Gouron, André:** Le manuscrit de Prague, Metr. Knih. J. 74: à la recherche du plus ancien décretiste à l'Ouest des Alpes
- Kaufhold, Martin:** Eine norwegische Biertaufe: Probleme liturgischer Normierung im 13. Jahrhundert

- Kulikowski, Michael:** An English abridgment of the Hispana of Autun at Antwerp
- Landau, Peter:** Das „Dominium“ der Laien an Kirchen im Decretum Gratiani und in vorgratianischen Kanonessammlungen der Reformzeit
- Linehan, Peter:** Two Marriage Cases from Medieval Iberia
- Maffei, Domenico:** Giovan Battista Caccialupi biografo
- Mordek, Hubert:** Ein exemplarischer Rechtsstreit: Hinkmar von Reims und das Landgut Neuilly-Saint-Front
- Motta, Giuseppe-Picasso, Giorgio:** Un Florilegio Patristico tra Teologia e Canonicistica
- Munier, Charles:** Ecbaseis cuiusdam captivi et Droit canonique médiéval
- Schnizer, Helmut:** Zur Rechtsgeschichte und zur gegenwärtigen Rechtslage von Mariazell
- Somerville, Robert:** Pope Nicholas I and John Scottus Eriugena: JE 2833
- Sprengler-Ruppenthal, Anneliese:** Untersuchungen zur Bremer Kirchenordnung von 1534
- Weigand, Rudolf:** Zur künftigen Edition des Dekrets Gratians
- Winroth, Anders:** The two Recensions of Gratian's Decretum
- Witte, John, Jr.:** Moderate Religionsfreiheit in der Theologie Johannes Calvins

**Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht,
42. Band, 3./4. Heft, 1997**

- Weber, Hermann:** Bindung der Kirchen an staatliche und innerkirchliche Grundrechte und das Verhältnis der Grundrechtsgewährleistungen zueinander
- Bock, Wolfgang:** Fragen des kirchlichen Mitgliedschaftsrechts
- Marré, Heiner:** Die Systeme der Kirchenfinanzierung in Ländern der Europäischen Union und in den USA

Wall, Heinrich de: Zum Verfassungsstreit um den Religionsunterricht in Brandenburg

Winter, Jörg: Scientology und neue Religionsgemeinschaften

**Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht,
43. Band, 1. Heft, 1998**

Link, Christoph: Zeugen Jehovas und Körperschaftsstatus

Tiling, Peter von: Die Versetzung von Pfarrern, insbesondere „mangels gedeihlichen Wirkens“

Stiller, Erhard: Der Ökumenische Rat der Kirchen, seine Rechtsnatur und seine Rechtsbeziehungen zur Evangelischen Kirche in Deutschland

Campenhausen, Axel von: Die besondere Gemeinschaft

Frieling, Reinhard: Zur Konfessionalität Evangelisch-Theologischer Fakultäten – Eine konfessionskundliche Stellungnahme

Kirche & Recht, 3. Jahrgang, 2/1997

Kirchhof, Paul: Die Garantie der Menschenwürde als Ausdruck gegenwärtiger Rechtskultur

Reupke, Dietrich: Die Religionskörperschaften des öffentlichen Rechts in der Verordnung des Grundgesetzes

Zilles, Hans: Arbeitsrechtliche Instrumentarien bei Aufgabe von Arbeitsbereichen angesichts angespannter Haushaltslage und rückläufiger Kirchensteuer-einnahmen

(spš)

Dnes Vám představujeme:

Today we present you:

Heute stellen wir Ihnen vor:

Oggi vi presentiamo:

Klub Za starou Prahu

Klub Za starou Prahu vznikl spontánně jako sdružení milovníků staré Prahy, kteří se rozhodli aktivně hájit její historické architektonické a urbanistické kvality proti všem stavebním záměrům narušujícím neopakovatelný půvab, vzhled a osobitost Prahy. Klub byl založen 28. ledna 1900, v době soustředěného nápozu stavebních podnikatelů na výhodné využití parcel historického centra města, kterému však musely předcházet demolice cenné historické zástavby. V čele Klubu se seskupili od samého počátku výrazné osobnosti pražské inteligence – architekti, umělci, umělecká teoretici a historici, podporováni aktivní členskou základnou. Vysoká odbornost práce byla od počátku velkou předností Klubu, která mu zajišťovala uznání v očích veřejnosti a dokonce i jistý respekt u protivníků. Klub se pustil od počátku do tvrdého boje, který měl své úspěchy a prohry. Velmi podrobně je zaznamenává klubovní periodikum *Zprávy Klubu Za starou Prahu*, které na velmi vysoké publicistické úrovni vycházelo od roku 1910.

Vystoupení Klubu se však neomezovalo jen na Prahu. Již před první světovou válkou vyvolalo následování v řadě dalších historických měst, kde vznikly klubovní pobočky (např. v Českých Budějovicích, Pelhřimově, Domažlicích, Plzni, Rokycanech, Mělníku, Pardubicích).

Jména mužů, kteří od roku 1900 patřili k hlavním představitelům Klubu, tvoří dlouhou řadu významných osobností veřejného života Prahy, k jejichž odkazu se dnešní Klub s pýchou hlásí. Patří k nim Vilém Mrštík, Luboš Jeřábek, V. V. Štech, Pavel Janák, Bohumil Hypšman, Zdeněk Wirth, Alois Kubiček, Bohumil Kozák, Karel Krejčí, Emanuel Poche, Cyril Merhout, Rudolf Hlubinka, Emanuel Hruška a další.

Do nového politického režimu vstoupil Klub Za starou Prahu za předsednictví Oldřicha Hory a v současné chvíli bojuje proti necitlivým snahám bohatých stavebních investorů za záchranu staré Prahy pod vedením Josefa Hyzlera. Teoretickou oporu je přitom Klubu vynikající znalec historické pražské architektury, historik umění a památkář Dobroslav Líbal. Členové domácí rady Klubu

bedlivě sledují rodící se stavební záměry v centru města a četné projekty na dostavby proluk, zpracovávají k nim svá stanoviska a komunikují v tomto duchu s kompetentními památkovými a správními orgány i médií. Dvakrát ročně vychází Zprávy Klubu Za starou Prahu s řadou aktuálních příspěvků a odborných článků.

Klub Za starou Prahu má také společenskou stránku své činnosti. Jeho členové se pravidelně jednou měsíčně scházejí na cyklu přednášek a besed Hovory o Praze. Pro další zájemce jsou organizovány také vycházky po Praze. Průběžně pracuje Klub se svými mladými členy – zejména studenty – a vychovává si také následovníky. Na rok 2000 jsou připravovány oslavné akce 100. výročí založení Klubu – výstava a reprezentační sborník.

PhDr. Kateřina Bečková

Resumé

Klub Za starou Prahu vznikl v roce 1900 jako sdružení milovníků staré Prahy, kteří se rozhodli aktivně hájit její architektonické a urbanistické kvality proti všem necitlivým stavebním záměrům. V čele klubu se seskupili od samého počátku výrazné osobnosti pražské inteligence – architekti, umělci, umělečtí teoretici a historici, podporovaní členeskou základnou. V aktivní činnosti pokračuje Klub dodnes, vydává dvakrát do roka sborník, pořádá vycházky a přednášky. V roce 2000 oslaví sté výročí své existence.

Abstract

The Club For Ancient Prague was founded in 1900 as association of Old Prague admirors, who decided to defend its architectonical and urban qualities against all unsuspectible tectonic intents. From the early beginning the Club was led by prominent personalities of Prague intelligence – architects, artists, art theorists and historians being encouraged from membership. The Club keeps working till today, it issues magazine twice a year, it holds outings and lectures. In 2000 there will be a celebration of hundred years of its existence.

Zusammenfassung

Der Klub für das alte Prag entstand im Jahre 1900 als ein Verband der Liebhaber des alten Prags, die sich entschlossen, ihre architektonische und urbanistische Qualitäten gegen alle unempfindliche Baupläne zu verteidigen. An der Spitze des Klubs trafen sich vom Anfang an bedeutende Persönlichkeiten der Prager Intelligenz zusammen – Architekten, Künstler, Kunstretheoretiker und Historiker, unterstützt von der Mitgliederbase.

Der Klub setzt bis heute seine aktive Tätigkeit fort, gibt zweimal pro Jahr eine Sammelschrift heraus, veranstaltet Exkursionen und Vorlesungen. Im Jahre 2000 wird er hundert Jahre seiner Existenz feiern.

Riassunto

Club per la Praga antica fu fondato nell'anno 1900 come un'associazione degli amatori dell'antica Praga che si decisero di proteggere attivamente le qualità architettoniche e urbanistiche contro tutti i propositi dei lavori edilizi insensibili. A capo dello club si raggrupperono fin dall'inizio le personalità caratteristiche dell'intelligenza praghese – gli architetti, gli artisti, i teorici dell'arte e gli storici, appoggiati dalla base dei membri. Lo club svolge le attività fino ad oggi, pubblica un almanacco due volte all'anno, organizza le escursioni e le lezioni. Nell'anno 2000 festeggerà il suo centennario.

Nadace Guardini Stiftung

Nadace Guardini Stiftung e. V. byla založena roku 1987 v Berlíně. Tato organizace se nejen svým názvem, nýbrž i celou svou činností a cíli, které sleduje, hlásí k duchovnímu odkazu teologa a filosofa Romana Guardiniho (1885–1968).

V popředí zájmu Romana Guardiniho, který až do zrušení své profesury v roce 1939 vyučoval v Berlíně na Friedrich-Wilhelm-Universität, stál jakýsi trojúhelník, jehož jednotlivé vrcholy tvořily umění, věda a víra. A právě tento „trojúhelník“ si nadace Guardini Stiftung přijala za svůj pracovní program.

Hlavním cílem nadace je napomáhat lidem při orientaci v dnešní době, která rozvíjí tradiční společenské a kulturní vazby a ulehčovat tak mnohým těžkou životní situaci. Prostředkem k tomu jsou jí především různé konference, semináře, kolokvia, výstavy a také rozsáhlá publikační činnost.

Adresa: Guardini Stiftung e. V.

Tempelhofer Ufer 22
D-109 63 Berlin

Telefon: 030-216 40 95

Telefax: 030-216 40 99

(jš)

Zprávy ze Společnosti pro církevní právo

Short messages – Kleine Nachrichten – breve cronaca

Dne 27. 1. 1995 byl provinční kapitolou České dominikánské provincie, slavenou v olomouckém konventu, zvolen provinciélem dosavadní olomoucký převor **ThLic. Damián Jan Němec OP**, odborný asistent církevního práva na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a člen naší Společnosti pro církevní právo. Novému řeholnímu ordináři přejeme mnoho síly do výkonu náročné funkce.

Dne 14. 3. 1998 obhájil člen naší společnosti **Mgr. PhDr. Štěpán Martin Filip OP** na Akademickém teologickém studiu v Bologni licenciální práci s výsledkem *summa cum laude*, a dosáhl tak licenciátu v dogmatické teologii. Nyní pokračuje v doktorandském studiu na Univerzitě sv. Tomáše (Angeliku) v Římě. S radostí blahopřejeme.

Dne 5. 4. 1998 oslavil své sedmdesáté páté narozeniny významný český architekt, dlouholetý člen domácí rady Klubu Za starou Prahu a v posledních letech jeho předseda, **Ing. arch. Josef Hyzler**, který patří též mezi zakládající členy naší Společnosti pro církevní právo. Srdečně gratulujieme.

Dne 15. 4. 1998 vedli **Petr Kolář SJ** a **Rajmund J. Tretera OP** ve studentském klubu *Betanie* v Praze na Královských Vinohradech (Jugoslávská tř.) diskusi na téma „*Postavení laiků v církvi*“.

Dne 21. 4. 1998 pronesl v čítárně dominikánského kláštera v Praze **Prof. Jacek Salij OP** z Varšavy přednášku na téma „*Vztah prvních křesťanů ke státu*“. Přednáška se konala v rámci cyklu Homo politicus – homo religiosus, pořádaného Střediskem křesťanské kultury v Praze.

Dne 22. 4. 1998 pokračovaly na *Elektrotechnické fakultě ČVUT* v Praze-Dejvicích pravidelné Hovory o životě, které vede odb. asistent této fakulty a člen naší společnosti **Mgr. Ing. Vladimír Slámečka** tématem, které je naší Společnosti blízké. Jednalo se o rozhovor pod názvem „*Jednotlivci, jejich sdružení a stát*“. K rozhovoru byl pozván **Rajmund J. Tretera** z Právnické fakulty UK.

Ve dnech 24. – 26. 4. 1998 proběhlo na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích mezinárodní symposium na téma „*Církev a společnost*“. Zúčastnili se ho přední osobnosti německé, rakouské, švýcarské a české vědy pod vedením děkana Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích **Prof. Dr. Karla Skalického**.

Dne 13. 5. 1998 se konala v čítárně dominikánského kláštera v Praze *valná hromada* Společnosti. Schválila zprávu o hospodaření Společnosti a revizní zprávu za poslední období a udělila odstupujícímu výboru absolutorium. Valná hromada jmenovala nedávno zesnulého **Mgr. Miloslava Preiningera** čestným členem Společnosti *in memoriam* a podle stanov provedla volbu předsedy, členů pracovního výboru a jejich náhradníků a revizorů hospodaření.

Nově zvolené vedení Společnosti tvoří:

Předseda:

doc. JUDr. Jiří Rajmund Treter

Členové pracovního výboru:

Mgr. Miroslav Brož

Adam Furek

Jiří Georgiev

Michal Heldenburg

Záboj Horák

Štěpán Hůlka

Ing. Jana Mindlová, CSc.

P. Stanislav Přibyl

Mgr. Vanda Rubešová

Stanislav Pšenička

Jan Šafránek, tajemník

Náhradníci:

Adam Bašný

Bohumil Dvořák

Viktor Hodek

Antonín Maštalíř

Vít Ossendorf

Tomáš Zadražil

Revizoři hospodaření:

Mgr. Prokop Jiří Beneš

Mgr. Jan Nep. Czernin

*Toto číslo vychází za přispění
Nadace Konrada Adenauera*

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA

Vydává: Společnost pro církevní právo
ve spolupráci s Českou křesťanskou akademii

Adresa redakce: 110 00 Praha 1, Husova ul. 8
e-mail: SPCP@ius.prf.cuni.cz

Šéfredaktor: Rajmund Jiří Tretera

Výkonný redaktor: Ondřej Krátoška

Členové redakční rady: Záboj Horák

Jana Mindlová

Stanislav Přibyl

Stanislav Pšenička

Jan Šafránek

Grafická úprava obálky: Ing. arch. Josef Hýzler

Redakční uzávěrka tohoto čísla proběhla ke dni 15. 5. 1998.

Sazba: RNDr. Marcela Braunová, Nad Palátem 54, 150 00 Praha 5

Tisk: ÚZPI – repro odd., Slezská 7, 120 56 Praha 2

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p.,
Odštěpný závod Přeprava, čj. 364/97, dne 27. 1. 1997.

ISSN 1211-1635

MK ČR 7429